No. 38. Donderdag 21 September 1922. 22ste Jaargang.

Ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. B. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Nederl.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Bede om Hulp.

Wie wil mede helpen eene ongelukkige Indische vrouw, die onlangs uit Java te Rotterdam aangekomen, beroofd werd van het weinige geld, dat zij bezat en wier reiskoffer met inhoud toen door den hotelhouder aldaar als pand werd ingehouden, omdat zij niet in staat was de hotelrekening, groot f 93.— te voldoen? Binnenkort gaat zij op 's Rijks kosten als onvermogende naar haar geboorteland terug, laat ons hopen, weder in het bezit van haar koffer met goed, zoo barmhartige menschen hiertoe willen mede werken en kleine of grootere gaven zenden aan het adres van:

E. H. SOESMAN, Prins Mauritslaan 28, Den Haag, Penningmeester van „Boeatan", waar de arme vrouw radeloos binnen kwam en door een der dames van het Propaganda-Comité voor de Ind. Kunstnijverheid liefderijk werd opgenomen.

Voor dit doel werd reeds een gift ontvangen van N.N. .... f 10.—

Werkeloosheid in Indië.

In de verschillende artikelen over dit onderwerp in het Koloniaal Weekblad schijnt men het niet er over eens te kunnen worden, of wezenlijk werkeloosheid in Indië bestaat en stelt men de opinie van den Gouverneur-Generaal tegenover die van den heer Tjeenk Willink en anderen, vragende: wie eigenlijk gelijk heeft?

De meesten onzer, die relatiën in Indië hebben, zullen u eenen vriend of kennis kunnen noemen, die ontslagen werd en nu zou het toch zeker toevallig zijn, wanneer deze alle tot de niet geschikte arbeidskrachten behoorden.

Mijns inziens berust het gelijk aan beide kanten. In Indië, met zijne vlottende Europeesche bevolking, zullen steeds nieuwe arbeidskrachten gevraagd worden, maar dan in den vorm van gediplomeerden of van hen, die meer speciaal in eenen tak van bedrijf onderlegd zijn. Hier heeft dus de heer Tjeenk Willink gelijk en behoeft tegen het uitzenden van deze nieuwelingen geen bezwaar te bestaan. Aan den anderen kant vindt men die jongelieden, die slechts voorzien van een bundeltje energie en goeden moed een toekomst in tropisch Nederland zoeken. Voor hen is het een ander geval.

Het inkrimpen of het sluiten van cultuurondernemingen of fabrieken en het daardoor noodige ontslag aan personeel ,waarvan in deze tijden door de malaise en de belastingpolitiek velen op straat komen te staan, veroorzaakt wel degelijk werkeloosheid en al hebben sommigen, daartoe door het Gouvernement in de gelegenheid gesteld, eene betrekking kunnen krijgen, dan doet men den resteerenden onrecht, hen allen onder de ongeschikten te rangschikken.

Veelal zal men den gehuwden eene kans meer geven dan de ongehuwden en door geldnood gedwongen, ook gehuwden ontslaan, minder knap of lichamelijk minder voor hun taak berekenden, dan de besten, die men tracht te behouden.

Vele chefs zullen liever niet erkennen, dat ze gedwongen zijn een gedeelte van hun personeel te ontslaan en de ontslagenen liever als ongeschikt bestempelen.

De hooge salarissen der laatste jaren zijn voor vele ondernemingen een struikelblok geworden en

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering, hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER te Solo (Java).

BESCHIKBAAR.

wanneer men een „duren" assistent ontslaat, komt men goedkooper uit met een jongmensch, wiens overtocht, hoewel ook niet billijk, slechts een fractie beteekent van het den ander gegarandeerd tantième.

Afgezien daarvan, dat thans goed onderlegde Inlanders betrekkingen bekleeden, die vroeger slechts voor Europeanen weggelegd waren, wat mij echter voorloopig niet van veel invloed lijkt en wat wij slechts kunnen toejuichen, zijn de andere factoren wel van zooveel belang, dat wij er terdege mede rekening moeten houden, ook omdat ze in stilte werken en daardoor aan de aandacht van velen ontsnappen, die niet geheel „in" het bedrijf zijn.

Veilig kan men tevens daarop aan, dat de uitlating van den Gouverneur-Generaal op betrouwbare gegevens berust.

Het is wel heel gemakkelijk om over „the survival of the fittest" te spreken en zich dan schouderophalend af te wenden, maar wij geven daardoor willens en wetens landgenooten aan armoede en ondergang over, waar iedereen wat voor „hongerend Rusland", „arm Oostenrijk" en „ondervoed Duitschland" over heeft.

Laat u dit dus eene opwekking zijn om onze Hollandsche jongens in de tropen financieel te steunen tot beter tijden aanbreken en zij hun lichaam en geest weder, ook ten voordeele van hun land, kunnen gebruiken.

Gij weet ons adres!

F. VAN PESKI.

Indische Jaarboekjes.

(Slot.)

Er komt n.l. in vorengenoemd complot een „verraajer" voor den dag in den persoon van een van Peeckel's dienstbaren, den Balischen slaaf Apol. Deze is de vertrouwde van de jeugdige Anna, welke hij als kind gekend heeft en met welke hij indertijd te samen van Ternate is gekomen; hij dient haar meer dan zijn meester. Peeckel heeft dezen slaaf meegenomen naar Bantam, waar hij al de gangen van den inlandschen kapitein heeft gevolgd, al diens overleggingen met Kiai Mas Goela heeft beluisterd. Zoo kan hij, te Batavia teruggekeerd, de gansche zaak aan Anna openbaren; en deze weer aan haren geliefde, den luitenant Man. Het verband is nu spoedig gevonden; wat laat zich in de verbeelding van een novellist met zoo'n slaaf en zoo'n nicht al niet uitrichten! Van deze laatste maakt Ritter eene romanheldin in den eersten aanleg. 'n Beetje getint is zij wel, maar op de manier van Eliza uit *De Negerhut*, van welke de dichter zong:

En was zij kenbaar als quadroon,
Toch was Eliza schoon.

Evenzoo Anna; hoewel eene „Ternataanse dogter", heeft zij Europeesch bloed in 't lijf. 'n Scheutje tenminste, en dit bloed heeft haar zelfs Grieksche trekken bezorgd; 'n tamelijk gewaagde overplanting van raskenmerken in een land als Indië. Voorts is zij beminnelijk, medelijdend, zedig, gracieus, edelmoedig, enz., enz. Het plan van haren oom, door Apol aan haar verklapt, om haar tot *goendik* van een Bantamschen sultan te maken, heeft haar niet weinig ontzet. Zij heeft ook liever een knappen Hollandschen luitenant dan een sirihkauwenden, opiumschuivenden inlander, al is hij ook sultan van Bantam, ja, al ware hij keizer van Mataram. Wat haar oom, die zich door het Bantamsche goud liet omkoopen, heimelijk met den sultan bedisseld heeft, dat weet, dat begrijpt zij alles; zoo goed als de quadroon Eliza begreep wat haar meester met den slavenhandelaar overeenkwam ter zake van haar zoontje Harry.

Ja, 'k had wel 't vreeslijk woord verstaan,
Hoe zacht hij 't fluistren mocht;
Mijn meester nam het bloedgeld aan,
Mijn Harry is verkocht!

Die meester is Jan Peeckel, die haar soms hard behandeld heeft, dien zij daarom toch niet op het schavot zou willen brengen. En haar Harry is haar luitenant, die, wanneer het komplot gelukt, zijn leven sekuur kwijt is. Maar 't is nog tijd om dat gevaar te bezweren. De luitenant Man maakt den kapitein Vogel deelgenoot van het geheim, en te zamen begeven zij zich naar de generaalswoning in het Kasteel om den landvoogd te waarschuwen. Van Diemen hoort er niet weinig van op. 't Is waar, van een Aziatischen despoot en fanatieken Moha-

Feuilleton.

Eene Indische Spookgeschiedenis.

DOOR M. CH. VAN ROUVEROY VAN NIEUWAAL.

De Westersche wereld komt hoe langer hoe meer te staan in het teeken van het occultisme. Theosofie, Christian Science, Spiritisme zijn aan de orde van den dag en het aantal aanhangers van al die beschouwingen wordt steeds grooter. Natuurlijk vindt elke leer ook haar bestrijders: tusschen beide partijen staat de groote massa twijfelaars, maar nog grooter is het aantal van hen, die zich geheel buiten den strijd houden. Deze stellen zich op het standpunt: positief weten doen we niet en het is de groote vraag, of wij ooit iets van de onzienlijke wereld te weten zullen krijgen, maar intusschen gelooven noch verwerpen wij hetgeen door occultisten wordt geleeraard.

Ons zelf tot deze laatste categorie der afwachtenden rekenende, moeten wij toch erkennen, dat er soms dingen gebeuren, waarvan ons nuchtere verstand geen verklaring kan geven, maar die we toch geneigd zijn te gelooven, wanneer zij ons worden meegedeeld door ons goed bekende, ernstige, absoluut betrouwbare personen en zoo rijst wel eens in ons binnenste de vraag: zou er toch werkelijk iets bestaan buiten de ons bekende stoffelijke wereld? Is het zoo ondenkbaar, dat het menschelijk vernuft, dat al zoo veel wat onbestaanbaar, onmogelijk scheen, ontdekt en verklaarde, op den duur nog veel meer raadselachtigs aan het licht zal brengen? Hoe gering is het menschelijk weten, vergeleken bij de tallooze wonderen om en in ons, die nog steeds hardnekkig weigeren zich aan ons intellect te ontsluieren!

Wij willen hieronder eens verhalen van een zeer geheimzinnig voorval, dat ruim een halve eeuw geleden te Batavia plaats greep en ons werd meegedeeld door een familielid, dat er de hoofdrol in vervulde. Vooraf kunnen wij verzekeren, dat de persoon volkomen geloofwaardig *was* (hij is sedert lang ter ziele) en er stellig niet van kan worden verdacht voor de grap eene spookgeschiedenis uit den duim te zuigen.

De held der geschiedenis dan was jong Gouvernementsambtenaar bij een der Departementen van bestuur. We zullen hem F. noemen. Ongehuwd zijnde, en hartstochtelijk violist, kwam hij bij vele Bataviasche families aan huis, waar hij, wegens zijn aangename persoonlijkheid en niet minder om zijn spel (muziek deed in die dagen heel wat meer opgeld, omdat Indië nog zoo goed als niet door goede orkesten en artisten van meer dan gewoon talent werd bezocht) steeds een graag geziene gast was. Een zijner vrienden, B. genaamd, was eveneens nog „ledig" en verdienstelijk pianist. Het sprak dus wel van zelf, dat die twee vaak samenspel beoefenden; even begrijpelijk was het, dat het daarbij wel eens wat laat werd.

B. woonde even buiten Batavia in een oud, gezellig huis, maar het was er vrij eenzaam en stil, gelegen als het was op een uitgestrekt erf, doch beplant met allerlei boomen, vooral klappers. Maar voor de beide muziekliefhebbers was dat eerder een vóór- dan een nadeel: geen geraas van buiten, geene kennissen, die binnen kwamen vallen en hen stoorden. Trouwens, waren ze eenmaal aan den gang, dan bestond de wereld niet meer voor hen en speelden ze het eene nummer vóór, het andere na.

Op zekeren avond was het op die manier bizonder laat geworden. Opeens riep B., de gastheer:

„Zeg, weet je wel, dat het al half twee is?"

F. schrikte, keek z'n vriend beteuterd aan: „neen, daar had ik geen flauw vermoeden van, maar nu pak ik dadelijk mijn boeltje en ga er van door, hoor!"

„Kom, wou je nu nog naar huis? Hoe laat denk je dan achter je klamboe te kruipen? Neen, man, dat doe je niet, je blijft hier slapen; je koetsier ligt daarbuiten allang in

medaan als de sultan van Bantam kan men zoo'n toeleg wel verwachten, maar van den verdienstelijken Compagniesdienaar Jan Peeckel, den beproefden krijgsman uit de veldtochten op Ceilon en Malakka, had hij zooiets nooit gedacht.

Evenwel, er moet gehandeld worden. Aan Hendrik Man wordt opgedragen zich van den inlandschen kapitein meester te maken, en dit wordt hem mogelijk gemaakt door Anna. Van haar verneemt hij, dat haar oom, in gezelschap van drie of vier verdachte inbooriingen uit Bantam, in zijne woning op de Roea Malakka teruggekeerd is. Die lieden hebben zeker in opdracht haar op te lichten en naar het vrouwenverblijf van den sultan over te brengen. Wanneer zij hem nu een melattikrans zal zenden, dan beteekent dat: het oogenblik is nabij; kom en red mij! En dat oogenblik zal hem tevens de samenzweerders in handen doen vallen.

Men zou zeggen, dat de schoone Anna, die betuigde haren oom niet op het schavot te willen brengen, deze verklaring aldus door hare daden logenstraft. Dat zij ongeveer handelt gelijk de waard, die aan de gerechtsdienaars, welke een ten zijnent verborgen misdadiger kwamen zoeken, overluid toevoegde, dat de gezochte niet in het vertrek was, maar tegelijk op de kas wees, waarin hij zich verscholen had. Van daar het spreekwoord: „Hij spreekt goed, maar hij wijst kwalijk."

Het onweer trekt nu snel boven het hoofd der samenzweerders op. Toch wil de novellenschrijver aan Jan Peeckel nog een kans laten. In een onderhoud tusschen oom en nicht zegt deze laatste hem, dat zij alles weet, en dat hij toe mag zien geen kuil voor zichzelf te delven. „Ik weet, dat gij het voornemen hebt den gouverneur-generaal en alle Europeanen te vermoorden, de stad in brand te steken en u tot opperhoofd op te werpen; ik weet, dat gij uwe ziel aan den duivel hebt verkocht en Moorsch zijt geworden; ik weet, dat gij mij bestemd hebt niet om de vrouw, maar om de slavin van een wellusteling te worden en mij aan den sultan van Bantam wilt koppelen. Maar geloof mij, nooit zal het u gelukken; eerder zult gij zelf het slachtoffer uwer moordzucht worden."

Ware Peeckel verstandig geweest, hij had, nu het deksel toch van den pot was gelicht, zich van zijne nicht moeten bedienen om veilig uit zijn huis te komen en „zijne hielen met hazenvet te smeeren." Eenmaal over de Bantamsche grens, ware hij geborgen geweest. Zoo'n kans had, na hem, niet eens de beruchte Pieter Erberveld, die in 1722 onder de regeering van den gouverneur-generaal Zwaardecroon dezelfde „snoode desseynen" had als Jan Peeckel, en zijne plannen tot eene „generale massacre" boette op het schavot. Anna's oom echter laat zich door zijne woede vervoeren, nu hij zijn komplot ontdekt ziet. Hij grijpt zijne nicht bij de keel als wilde hij haar worgen. Gelukkig is haar geliefde Hendrik niet ver af. Zij vindt gelegenheid zich den melattikrans, dien zij in haren *kondéh* draagt, uit de haren te rukken en het venster uit te werpen. Dat is het afgesproken sein; aanstonds snelt de luitenant toe en met de zes man, welke hij bij zich heeft, dringt hij het huis binnen. Ras ontzet hij zijne Anna uit de greep van haren oom, ontwijkt diens klewanghouw, overmant hem en zorgt, dat hij spoedig de ijzeren braceletten om de polsen heeft. Het tumult heeft intusschen de aandacht getrokken van Kiai Mas Goela en de andere saamgezworenen, die in het achterhuis bijeen waren. Er ontstaat een gevecht, waarbij de slaaf Apol aan de zijde der Europeanen zich voegt. De handlangers van den sultan van Bantam worden eindelijk overweldigd en geboeid, met uitzondering van twee, wien 't gelukt te ontvluchten.

Nu was het pleit spoedig beslecht; in September 1644 werd het vonnis gewezen, dat aan Ritter de stof voor zijne novelle verschafte. Het verzwaarde Peeckel's schuld nog, dat hij de „ware gereformeerde religie" had afgezworen en mohamedaan was geworden; iets wat men hem spoedig aan den lijve kon bewijzen. Besnijdenis liet zich niet ontkennen. De *Realia* bevatten de aanteekening:

„Verraad door eenen Jan Pekel alias Klyn, gewesen Capiteyn der Javaanen, tegens dit casteel en stad gesmeed zijnde, met voorneemen om den Heere Gouverneur Generaal te vermoorden; gemelde Pekel nevens nog eenen Javaan te doen radbraken, en vier andere ophangen."

Die tweede Javaan was Kiai Mas Goela; doch Ritter, die het rechterlijk vonnis onder oogen kreeg, voegt er bij, dat zijn straf in zoover „gemitigeerd" werd, dat hij niet op het rad, doch met het zwaard ter dood gebracht werd. Beider hoofden

den dut. M'n logeerkamer is altijd opgetuigd; we blijven nog wat uitblazen en steken nog een versche Manilla op."

„Dat is alles mooi en wel, maar ik heb natuurlijk geen stuk slaapgoed bij me."

„Tida djadi apa-apa (komt er niets op aan), mijn badjoetjina en slaapbroek passen jou ook wel."

F. gaf toe en zoo bleven de vrienden nog een poos gezellig napraten. Daarna wenschten ze elkaar „wel te rusten" en ieder trok naar zijne slaapkamer; niet lang daarna lagen beiden in diepe rust.

Opeens werd F. wakker door een fellen tocht; hij stond op, keek de jalousie-deuren en ramen na, maar ze waren behoorlijk gesloten. Naar buiten kijkende, zag hij geen blad aan de boomen bewegen. Hij begreep maar niet, waar die tocht vandaan kwam, maar slaperig als hij was, brak hij zich het hoofd niet over die vraag en verdween weer achter zijn muskietengordijn.

Juist voelde hij, dat de slaap hem weer bekroop, toen hij het opnieuw voelde tochten. Hij richtte zich op, sloeg het gordijn wat op zijde en keek de kamer rond. Opeens zag hij tot zijne verbazing dat de deur, die hij zeker wist op slot gedaan te hebben, langzaam open draaide; in de deuropening stond een slanke, mannelijke gedaante, gekleed in zwart wambuis, dito korte kniebroek en kousen, schoenen met blinkende gespen en een breed geranden, zwarten hoed met wuivende veeren van dezelfde kleur getooid op het hoofd, op zijde een lichte degen. De figuur bleef roerloos staan, de strak starende oogen onafgewend op den in zijne slaap gestoorde gericht. Deze wreef zich de oogen, om goed te kunnen zien, want het walmende, flikkerende oliepitje, dat op tafel stond, verspreidde een onzeker licht. Denkende dat zijn gastheer hem eene poets wilde bakken, door zich in 't holst van den nacht in een bal-costumé-pakje in zijne kamer te vertoonen, riep F.: „Toe nou, verkoop nou geen flauwe aardigheden, laat me rustig slapen en ga jij nou ook maar weer naar bed." Maar de figuur bleef staan, bleef zijn strakken blik op F. gericht houden en deed toen een paar stappen de kamer in. Nu zag F. duidelijk, dat het gelaat van zijn geheimzinnigen nachtelijken bezoeker niet de minste gelijkenis met dat van zijn gastheer vertoonde. De zaak werd hem nu toch wat te machtig; hij sprong het bed uit en denkende met een romantischen inbreker te doen te hebben, greep hij een stoel en wilde daarmede den ongenooden gast te lijf. Maar deze bleef roerloos staan, bleef zijne tegenpartij steeds vast in de oogen staren en beduidde F. met een gebiedend armgebaar de kamer te verlaten, waarbij hij den doortocht vrij maakte. Toen sloeg F. de schrik óm het lijf; met een paar sprongen was hij uit de kamer; hij rende naar de slaapkamer van B., bonsde uit alle macht op de deur, roepende: „Maak open, maak open! Ik word gek!"

Onmiddellijk kwam B. te voorschijn. „Wat is er gaande?"

„Wat er gaande is? De duivel is hier gaande, ik pak m'n biezen." Hij vloog naar de bediendenkamer, wekte zijn koetsier en gelastte dezen terstond zijn bendie in te spannen.

Hoe verbaasd stond hij echter toen hij bij zijn gastheer terugkwam en deze doodbedaard sprak: „Jij bent niet de eerste; een ander, die ook in die kamer den nacht zoude doorbrengen, heeft hetzelfde gezien als jij, zooals hij beweerde, maar ik dacht: de vent zal nachtmerrie gehad hebben. Maar na hetgeen *jij* me zooeven verteld hebt, twijfel ik niet meer. Langer in dit huis blijven wonen, doe ik in geen geval."

Daarop begaven de beide vrienden zich naar de geheimzinnige kamer met eene helder brandende lamp.

De spookgestalte was verdwenen, maar het zware ijzeren ledikant, dat tegen den wand geplaatst was geweest, stond nu *schuin* en *midden in de kamer*!

De klamboe (het gordijn) was door den tocht met een tip *boven op* den hemel van het bed komen te liggen!

Later bleek den beiden vrienden, dat er onder de inlanders in de buurt eene overlevering bestond, volgens welke op de plek, waar het huis stond, lang geleden iemand vermoord was geworden.

werden op staken gezet en hunne lichamen gevierendeeld.

Het besluit van Ritter's novelle wordt gevormd — wie zou het zich anders kunnen denken! — door de echtverbintenis van Hendrik en Anna. Ook in den slaaf Apol wordt de deugd beloond; de schrijver maakt van hem een vrijgelatene, die zich daarna door den handel een vermogen verwerft en tot hoofd zijner natie, d.i. tot kapitein der Baliërs wordt aangesteld. Bij de bruiloft van het jeugdig paar vervult de melatti-bloem een voorname plaats; immers, in dit teeken heeft men overwonnen. Niets dan melatti vult het groote zilveren schenkblad, dat als huwelijksgeschenk van Zijn Edelheid in het huis des maaltijds wordt gebracht; niets dan melatti doorgeurt het bruiloftsgewaad van het echtpaar; niets dan melatti vormt de guirlandes waarmee de bruiloftszaal is opgesmukt.

Toen de Bantamsche sultan vernam, dat het komplot te Batavia mislukt was...... wist hij van niets. Hij had dien Jan Peeckel nooit gekend, en redde zich tegenover den vertegenwoordiger der Comp. aan zijn hof met „blauwe excuysen". Ziende, dat de stroom tegen hem was, liet hij zich zelfs tot een nader verdrag van vrede en vriendschap met de Comp. bewegen, maar voor een tijdperk van niet langer dan tien jaren. Dit had zijn grond in een voorschrift van het Mohamedaansch recht, dat met de ongeloovigen, wanneer zij zich niet onderwerpen, geen eigenlijke vrede, maar slechts een wapenstilstand van hoogstens tien jaren toelaat. De regeering te Batavia liet zich echter niet „blindhokken". Zij deed alsof ze hem geloofde...... er kwam te veel peper uit Bantam in de pakhuizen der Comp., en die peper was destijds peperduur. Maar dat men wel wist uit welken hoek de wind

Wie zich na 1 Oct. e.k. als lid van „Oost en West" aanmeldt, ontvangt gratis „Het Koloniaal Weekblad" tot 1 Januari 1923.

geblazen had, bleek genoegzaam uit den brief, dien Gouverneur-Generaal en Rade den 23 Dec. 1644 tot Heeren Meesters in 't vaderland richtten, en waarin o.a. voorkwam:

„Ondertusschen syn hier ten aensien van den toeloop der vreemde natiën dapper op onse hoede, synde present 't casteel ende stad noch met redelyke guarnisoen beset. Openbaer gewelt hebben door Godes gratie niet te duchten; voor hun valseke practycquen moeten wacht houden, gelyck dan in 't begin der maent Augusti voorleden een gansch schandelyck verraet ende voorgenomen moorderye door die van Bantam met de Bataviсche Javanen gepitchiaert (mondeling overlegd) doch God loff het tydelyck (tijdig) gewaer syn geworden ende d'autheurs (synde de principalen van dit schelmstuck Jan Cleyn, hooft van de Javanen alhier) allen met den doot gestraft syn. Hun execrabel desseyn blyckt by hun confessiën, mitsgaders dat de Coningh van Bantam aen leijder van de saecke zy ende alles met kennisse des Mattarams geschiet zy, sulcx dat deze priesters malcanderen wel verstaen. Bantam speelt den ignoranten, ende wy houden ons alsoff niet beter wisten, continuerende noch de vrede, doch met groote omsichtigheyt."

De raad van justitie ten jare 1644 kwam echter niet op de gedachte van het college, recht sprekend in de zaak van Pieter Erberveld, dat ook het woonhuis van zoo'n verrader niet mocht blijven bestaan. Overigens ware ook op Jan Peeckel wel van toepassing geweest de vloekzang, dien een „rechtvaardige" van het jaar 1722 aan het gesloopte huis van Erberveld en diens schandzuil wijdde:

Ontmenscht gebroed, gevloekt, gedoemd door vier en staal
Te sterven op 't schavot; hier stond weleer een wooning.
Hier hoopte gij weleer uw ingebeelde krooning
Het Vorstelijk gezag, de Koninglijke praal;
Hier smeedde gij het stuk met uw verdoemde fielten,
Dat Mahomets geslacht, belust op Christen-bloed,
Was 't niet door 's Hemels magt genadelijk behoed. Enz.

S. KALFF.

Nog iets over Krakatau.

De verdoemde Bootsman.

In het „Algemeen Dagblad van Nederlandsch-Indië" van 24 September 1883, kan men lezen:

„Mijnheer de Redacteur, ik heb U wat te vertellen. Wij leven wel niet meer in den tijd van feeën en elfen, maar wie ooit den „Vliegenden Hollander" gezien heeft, zal mij toch wel gelooven. U hebt wel eens gehoord van dien Bootsman, die altijd zoo vloekte en daarom verdoemd werd, om ten eeuwigen dage Krakatau en Sibesie aan elkander te jijnen, en wiens fluitje men 's nachts hoorde als men er tusschen door voer? [1]) Welnu, aan alles komt een eind: hij heeft nu rust gekregen. Zijn schip, dat eenmaal hier te gronde ging, is door den Vulkaan weergegeven, maar......... versteend. Het ligt tusschen Lang Eiland en Verlaten Eiland. 't Is een brik, alle zeilen staan bij voor een flinke marszeilkoelte: het groot-marszeil aan top, het voormarszeil gereefd. Zij ligt om de N.O., over stuurboord bij den wind. [2]) — Ga maar zien of het niet waar is. Al hooren wij den Bootsman nu niet meer, — want hij heeft zijn werk zoo goed gedaan, dat men haast niet meer tusschen Krakatau en Sibesie door kan [3]) — wij zullen evenwel nog meer dan vroeger aan hem herinnerd worden, want wij kunnen zijn vervloekt schip altijd *zien*!

Ik hoop, dat U dit wereldkundig zult willen maken, want alle zeelui zullen nu wel vragen: „wat zou er toch van den Bootsman van Krakatau zijn geworden?"

Straat Soenda, 22 Sept. 1883. N. Mc. L.

* * *

Dit stukje werd geschreven aan boord van Zr. Ms. Ramtorenschip *Prins Hendrik*, dat belast was geweest met de bewaking van Straat Soenda, om schepen te waarschuwen tegen de gevaren, die ontstaan waren door de uitbarsting van Krakatau. Het had daarbij als extratje een avontuurlijke opdracht uitgevoerd naar de Semangkabaai, waar het van 15 tot 19 September opgesloten was geweest door dikke lagen puimsteen en hierdoor averij in de machines gekregen had, en het keerde, na op zijn kruispost teruggekomen te zijn en den post aan Zr. Ms. stoomer „Bromo" overgegeven te hebben, den 22en, bezuiden Krakatau om gaande, naar Batavia terug. Langs den Oosthoek van Krakatau kwam Lang-eiland in 't zicht en toen dit „vrij" gekomen was, zag men, links ervan, iets, dat op een scheepje geleek, een „batoe-kapal", zooals er meer aangetroffen worden, maar deze kon eerst nà de uitbarsting ontstaan zijn. De commandant noemde hem: het versteende schip van den „Bootsman" en schreef in zijn journaal: „Ontdekten de Bootsmansrots." Toen hij den 23en, met nog één dag victualie aan boord, te Batavia terug kwam, zond hij aan het „Algemeen Dagblad" zijn bovenvermeld bericht, dat door den redacteur L'Ange Huet onmiddellijk opgenomen werd. De Hydrografie nam den naam Bootsmansrots over en men vindt dezen sedert toen op de zeekaarten. De hoofdingenieur R. D. M. Verbeek, die hoogst verdienstelijke onderzoekingen verrichtte op en bij Krakatau en daarover een zeer belangrijk rapport schreef, zegt (op blz. 165 van dat werk) dat de

[1]) De oorsprong dezer legende is misschien het geluid van nachtvogels, dat men wel kon hooren als men in stilte langs Sibesie dreef.

[2]) Zoo deed de rots zich voor, van de Prins Hendrik gezien.

[3]) Het vaarwater is inderdaad zeer vernauwd en moeilijk gemaakt door van Krakatau afgeworpen stukken en misschien door opheffing van den zeebodem. Er waren een paar eilanden ontstaan, die, spoedig door de luitenants t.z. Steers en Calmeijer opgenomen, de namen dezer officieren verkregen; ten Zuidoosten van Calmeijer-eiland zag de Prins Hendrik nog verkleuring. De banken spoelden echter langzamerhand weg, zoodat men thans op de kaart nog maar het Steers-rif en het Calmeijer-rif, beiden niet hooger dan laag-water, vindt.

Bootsmansrots „is een uit den oorspronkelijken stand gebracht brokstuk van den Danan" (een door de uitbarsting verdwenen heuvel van het eiland Krakatau).

Tentoonstelling van Indische Beeldhouwkunst.

J.l. Zaterdag 16 dezer om half drie werd eene tentoonstelling van Indische beeldhouwkunst, die is georganiseerd door de Vereeniging van Vrienden van Aziatische Kunst, in het gemeentemuseum Zeestraat (Panoramagebouw) den Haag, geopend met een rede van Minister de Visser. Zijne Excellentie zeide o.m.:

„Te lang misschien is onze aandacht onttrokken aan de uitingen van kunst van Voor-Indië en van de door de Hindoes gekoloniseerde landen. Niet alleen ethnografen en archeologen mogen daarvoor belangstelling toonen, want daarmee onthoudt de Europeesche cultuur zich een hoog kunstgenot en kan niet zoo hoog stijgen, als wanneer zij zich wel verdiepte in deze uitingen.

„Deze tentoonstelling is een symbool van de sympathie voor de artistieke uitingen van Azië. Terecht is begrepen, dat de cultuur van Indië kan wedijveren met de hoogste bloeiperioden van kunst in de Westersche landen.

„Naast het gebied van religie en moraal liggen hier op het terrein der Indische kunst schatten en de vereeniging, die deze tentoonstelling heeft georganiseerd, verdient ons aller dank. De regeering waardeert deze tentoonstelling ten zeerste, en in het bizonder spr., die belast is met de zorg voor de kunst in het algemeen. Dat de vereeniging nu haar werkzaamheden heeft uitgebreid, verdient bovenal waardeering, omdat de geest van het Oosten nu nog meer benaderd wordt, niet alleen langs den dorren economischen en wetenschappelijken weg, maar ook langs het pad der kunst. Vooral in dezen tijd van ontreddering, verwarring, wereldzin en materialisme, bestaat de behoefte aan het aanraken van de fijnste snaren van het gemoed. Hij, die dat doet, arbeidt misschien onbewust aan het edele godsgebouw, dat den tijd trotseert."

Tegelijk met een warme aanbeveling om vooral niet te verzuimen deze fraaie tentoonstelling te gaan zien, kunnen wij niet nalaten op te merken, dat deze woorden van Minister de Visser even goed van toepassing zouden kunnen zijn op de N.-I. Kunstnijverheid, waarmede wij dus tevens bedoelen een opwekking tot belangstellend bezoeken aan „Boeatan", Heulstraat 19, Den Haag.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Scholieren van Deventer voor Ondernemingen in Indië.

Dr. R. Broersma schrijft in de *Loc.* van 28 Juli o.m.: Tien jaar geleden werd de *Middelbare Koloniale Landbouwschool* te Deventer geopend om op te leiden tot geëmployeerde of assistent op landbouwondernemingen in Ned.-Indië. De opleiding zou drie jaren duren en toelating konden verkrijgen jongelui, die tot de 4e klasse van een burgerschool waren bevorderd, of, die een daarmee ongeveer gelijk te stellen vooropleiding hadden genoten. Vele gediplomeerden vonden hun weg naar Java en Sumatra. Voor de suiker werd een afzonderlijke cursus aan den algemeenen driejarigen leergang toegevoegd, en eerlang zullen nog andere cursussen worden toegevoegd, waar de jongelui, na hun drie jaren van algemeene opleiding voor de tropische cultures, nog nader bekend kunnen worden met de teelt van rubber of thee of oliepalm.

Staat de opleiding te Deventer bekend als van dezen aard, dat de ondernemers in Indië graag de opgeleiden van Deventer betrekken en hun uitzending bekostigen? Op die vraag is — dunkt dr. Broersma — geen gegrond antwoord mogelijk, omdat de ervaringen gaan over slechts weinige jaren. Deze vraag wil schrijver dan ook opgevat hebben als: Is er in Indië plaats genoeg voor de 25 of 30 jongelui, die Deventer jaarlijks kan aanbieden?

In de jaren, die nog maar kort achter ons liggen, was bijna ieder plaatsbaar. Maar in alle bedrijf kwam een ongekende omzichtigheid; inkrimping van de bedrijfstoerusting volgde, waarbij een deel van het personeel werd ontslagen.

Terwijl die toestand intrad, ondernam de directeur van de Deventersche landbouwschool, de heer *Tjeenk Willink*, een studiereis over Java en Sumatra, op 's Rijks kosten. Zijn ervaringen tijdens de reis kunnen nog in lengte van jaren ten goede komen aan de leerlingen.

Vervolgens bespreekt schr. wat de heer Tj. W. bij terugkomst medededeelde. De heer Tj. W. was optimistisch gestemd, want de cultures in Indië zullen spoedig weer bloeien.

De klank van dit optimisme was zoo bemoedigend, dat niemand het met vertrouwen vernam en dat jong en oud al spoedig deze verklaring vond: „dat de directeur aldus had gesproken om zijn inrichting in opgewekt leven te houden." De mededeeling aan het *Deventer Dagblad* werd door andere bladen overgenomen en toen volgde een tegenspraak in het *Dev. Dgbl.* zelf, bij monde van den heer *Janssen*, vertegenwoordiger in Nederland van de *N. I. Federatie.* Waar het uitgesproken optimisme van den heer Tjeenk Willink den toestand in Indië niet juist wist te schetsen, kwam de heer Janssen met zijn „Open brief" een lading schuwheid aanbrengen, welke geheel onbruikbaar is en als schadelijk overboord moet worden gezet.

De heer Janssen plaatst o.m. twee stellingen van den volgenden inhoud:

1. „Het is voor iemand, die een lagere of middelbare opleiding heeft gehad, niet wenschelijk naar Indië te gaan, ook niet al verbeteren de toestanden aanmerkelijk, zelfs niet al keeren de omstandigheden van vóór den oorlog terug, omdat zulke krachten in Indië voldoende worden voortgebracht.

2. „Het is voor iemand met een hoogere opleiding (arts, advocaat, ingenieur, enz.) alleen dan aan te bevelen naar Indië te gaan, als hij gaat om zijn blik te verruimen, om zich te wijden aan tal van problemen, welke nog onopgelost zijn. Gaat hij om materieel in betere omstandigheden te komen of om zich fortuin te verwerven, dan zal ook hij bedrogen uitkomen."

Men hoort in die stellingen — vervolgt Dr. Broersma — duidelijk de stem van den vertegenwoordiger der N. I. Federatie: „laat maar niemand uit Nederland naar Indië gaan, zelfs niet, wanneer de omstandigheden zijn als vóór den oorlog!"

Ik weet niet of open brieven met dergelijke stellingen, in Nederland geopenbaard, strooken met het doel van vakvereenigingen van opzieners in den Indischen landbouw; doch ik weet, dat zulke recepten, voor Indië en Nederland afgegeven, afkomstig moeten zijn van slechte heelmeesters. Niets kan Ned.-Indië meer baten dan een voortdurende overvloeiing van arbeidskrachten. Het is een gelukkig verschijnsel van de latere jaren, dat Indische menschen de reis naar Europa ondernemen en er korter of langer rondkijken; dat jonge menschen er hun opleiding gaan voltooien. Het Gouvernement heeft dat van zijn kant aangemoedigd door den diensttijd te verkorten, waarmee de ambtenaar aanspraak krijgt op buitenlandsch verlof. Omgekeerd zal Indië er wel bij varen, indien voortdurend Nederlandsche krachten zich komen aanbieden. Wat de heer Janssen in zijn stellingen aanbiedt, leidt tot vereenzaming en verarming van Indië.

De mogelijkheid is er, dat er tijdelijk een teveel ontstaat aan Europeesche krachten, evenals er lange jaren is gesukkeld met een tekort, dat in enkele groepen nog altijd voorkomt. Een overschot levert minder bezwaar dan een tekort.

Om terug te keeren tot de *Midd. Kol. Landbouwschool*: ik zie geen heil in het uitgesproken optimisme van den heer Tjeenk Willink en nog minder in de waarschuwing van den heer Janssen. Onge-

twijfeld is de kans op plaatsing zeer verminderd. De jongelui behooren dat te vernemen, maar tegelijk behoort hun alle hulp te worden toegezegd en inderdaad geboden om lichamen te vinden, die goed opgeleiden nog uitzenden. Zulke lichamen zijn er, al hebben er eenige de uitzending voor een tijd opgeschort.

Voorts kan de inrichting de gestelde eischen voor overgang en verkrijging van diploma scherper toepassen, zonder te vervallen tot onredelijkheid. Bij de toelating kan zij twee manieren volgen: zeer gemakkelijk en mild zijn ten einde er weinigen af te wijzen en de nieuwe bevolking ook in haar geheel binnen te halen, is de eene; de andere, die verre de voorkeur verdient, is een schifting, waaruit men degenen overhoudt, die goede verwachtingen wettigen. Een inkrimping van de school, voortgevloeid uit een vermindering van de vraag naar in Holland opgeleide opzieners, is volstrekt geen beangstigend verschijnsel, geen voorbode van een opheffing. De inrichting te Deventer heeft zich te stellen naar de behoefte van de bedrijven, voor wier voorziening zij is opgericht, en het is heelemaal niet moeilijk voor de leiding der inrichting zich van den omvang dier behoeften te vergewissen.

Reclame voor Indië in het buitenland.

In de *Loc.* stond een verslag van een interview met den heer *Joe Mannix*, den Amerikaanschen journalist, die in Ned.-Indië vertoefde. Deze zeide, dat de beste manier om in Amerika reclame voor Indië te maken, was: de uitgifte van een „Magazine", dat als een vraagbaak zou kunnen dienen voor den Amerikaanschen handel en dat artikelen van algemeen belang zou moeten bevatten. Naar aanleiding hiervan zegt het *Soer. Hbl.*:

Er bestaan reeds twee periodieken in dezen geest, n.l.: *The Dutch East Indian Archipelago* en *Sluyters' Monthly*, het eerste meer commercieel, het laatste meer intellectueel van aard. Er zijn echter aan dergelijke uitgaven groote moeilijkheden verbonden.

a. *De oplaag.* Voor reclame in Amerika, waar men met een bevolking van honderd millioen te doen heeft, heeft men, om het publiek te bewerken, per maand eenige tienduizenden exemplaren te verspreiden.

b. *De distributie.* Het is zeer moeilijk van uit Indië te weten te komen, welke adressen van waarde zijn en welke niet. De beste methode zou zijn een vertegenwoordiger van de reclame periodiek alle Nederlandsche consulaire kantoren en Kamers van Koophandel te doen bezoeken.

c. *De onkosten.* Deze zouden eenige tonnen per jaar bedragen; misschien zouden advertenties hieraan enigermate te gemoet komen. Maar de Amerikaan adverteert alleen in organen met een oplaag van eenige duizenden.

d. *De abonnementen.* Het blad moet natuurlijk in het Engelsch worden uitgegeven. Het aantal abonné's in Indië zal zeer beperkt zijn, terwijl in het buitenland de distributie gratis moet geschieden.

Deze moeilijkheden zijn ook alle van toepassing op de publicatie van het „*Toeristenbureau*". De moeilijkheden zijn alleen te overwinnen door krachtigen, financieelen steun van het Gouvernement.

Gids voor Java.

Het *Bat. Nwbl.* ontving de nieuwe uitgave van den gids voor Java, door het Toeristenbureau onder den titel „*Come to Java!*" uitgegeven. Het is een zeer handig boekje, met verleidelijk mooie foto's verlucht en bevat alle gegevens, die een toerist in Indië noodig kan hebben, geheel tot op heden bijgewerkt. Wat bij wijze van steekproef opgeslagen werd, klopte.

Een nieuwe cultuur voor Indië.

De heer *L. van Rijn* wijst in de *Sum. Post* van 28 Juli er op, dat de cultuur van de *Acacia-Molissima* ook in Ned.-Indië met goed resultaat moet kunnen plaats hebben.

Sedert 1885 worden deze boomen in Zuid-Afrika uitsluitend in de provincie Natal, geplant; de schors wordt in groote hoeveelheden geëxporteerd ten dienste der leerlooierijen. De schors bevat 43 pCt. tannine-gehalte, terwijl de beste eikenschors slechts 10 pCt. bevat. In 1914 bedroeg de export ongeveer 500.000 ton met een waarde van zes millioen pond sterling.

Verlaten theegronden in Indië zullen zich voor proefplantages kunnen leenen. Gelukt deze cultuur in Ned.-Indië, dan is een schitterend afzetgebied in de onmiddellijke nabijheid van Indië, n.l. Japan en Australië te verkrijgen.

De heer van Rijn stelt zich beschikbaar om gedurende zes jaren het werk op de proefvelden persoonlijk te leiden. Zijn adres is: p/a. Notaris F. G. Katzenstein, Vrijheid, Natal (Zuid-Afrika).

Staatsexamen Engelsch M. O.

Bij G. B. is een ordonnantie vastgesteld, houdende de instelling van een staatsexamen Engelsch M. O. in Indië. (*Loc.*)

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Verslag van de reis naar Siam, China en Rusland van den Indischen Volksleider Semaoen, Directeur van het te Semarang verschijnende Dagblad „Sinar Hindia".

I.

Den 4en Juni 1922 had ter hoofdplaats Semarang, ten kantore van de Sarikat Islam Vereeniging in de kampong Gendong, eene openbare vergadering plaats, welke ten doel had den van zijne reis naar Siam, China en Rusland teruggekeerden Indischen volksleider Semaoen, die, zooals het heette, een zevental maanden verdwenen was, te begroeten.

Er waren omstreeks 3000 personen aanwezig, zoomede de belangstellenden van de pers, n.l. van de „Sinar Hindia", de „Warna Warta" en van „De Locomotief".

De politie was vertegenwoordigd door den hoofdcommissaris, den commissaris, tal van politie-opzieners en rechercheurs, zoowel van Europeeschen als van Inlandschen landaard.

Vóórdat de vergadering geopend werd, trad de volksleider Semaoen de overvulde zaal binnen, hoorde men zijn naam overal noemen en kwam in de menigte, die hem, als bewijs van sympathie en eenstemmigheid de hand wilde reiken, eene zekere deining, die pas eindigde, toen, ten half 10 uur 's morgens, de vergadering geopend werd door den kameraad en commissaris Mohamad Jasin.

Na aan alle aanwezigen het welkom te hebben toegeroepen, wees de voorzitter op het feit, dat men de vergadering gaarne had willen houden in het gebouw van het Opera-Indisch-Tooneel, dat op de aloon-aloon gelegen is en dat daarvoor reeds duizenden kennisgevingen waren verspreid, doch dat de eigenaar plotseling was gekomen met het bericht, dat hem was verboden het gebouw in bruikleen af te staan aan de Sarikat Islam Vereeniging en dat men, tot groote spijt, op die wijze verplicht werd de vergadering in het Vereenigingsgebouw te houden, waarin men thans verzameld was om den Volksleider Semaoen te huldigen, na eene scheiding van 7 maanden.

Die tijd had zich gekenmerkt door een krachtig optreden van de reactie, waardoor vele partijgenooten tot slachtoffer werden gemaakt en waarvan de volksleider dus geen getuige had kunnen zijn.

Ook nam hij geen kennis van de werkstaking van het personeel van den pandhuisdienst en van de verwijdering van de partijgenooten Bergsma en Malaka, die aan de leiding van de volksbeweging werden ontrukt, waardoor een gevoel van leegte was ontstaan, dat nog meer werd gevoeld, toen de kameraad en helper der Vereeniging, Dekker, hoewel niet verwijderd, naar Nederland vertrok om daar zijne taak te vervullen.

Tengevolge van dien gang van zaken was spre-

ker in het geheel niet ontmoedigd; integendeel, hij had vertrouwen in de toekomst en hoopte dat alle partijgenooten, met handhaving van den godsdienst, het zelfvertrouwen zouden weten te bewaren.

Hij kon de verzekering geven dat de vereeniging nog kracht kon ontplooien, ook al was de tegenactie nog zoo groot.

Hiermede was de vergadering geopend.

Aan de kameraden Abdoelraman en Soeradi werd, vóór het optreden van den heer Semaoen, nog de gelegenheid gegeven uiting te geven aan hunne vreugde en die van de aanwezigen over den behouden terugkeer in Ned.-Indië van den heer Semaoen, die aan andere zijde een zekere onrust had opgewekt.

Men had althans de verschillende spoorwegstations door de politie doen bewaken.

Hij kwam echter in geen enkel station aan, doch verscheen plotseling van elders ter plaatse.

Vanwaar hij gekomen was, wist niemand.

Volgens verklaring van den heer Soeradi had het beheer van het Soerabaijasch Handelsblad destijds na het vertrek van den heer Semaoen eene belooning van ƒ 1000.— toegezegd aan hem, die waardevolle aanwijzingen kon geven met betrekking tot de plaats, waar hij zich ophield.

De redacteur van het blad was niet ter vergadering aanwezig, doch ware dat wel het geval, dan zou spreker, nu hij den heer Semaoen in levenden lijve aan alle aanwezigen kan toonen, de toegezegde som zeker van den redacteur van het Soerabaijasch Handelsblad opeischen.

Terwijl spreker alle aanwezigen aanspoorde van hunne sympathie voor den arbeid van kameraad Semaoen te doen blijken door eensgezinde en krachtige hulp te verleenen aan de bestaande volksbeweging, verklaarde hij tevens, dat alle verbanningen van de vroegere volksleiders die beweging niet zullen onderdrukken.

Integendeel, naar zijne meening zou, zoolang aan Ned.-Indië niet de vrijheid was geschonken, waarnaar wordt gestreefd, die beweging zich met nog grooter kracht ontplooien, nu kameraad Semaoen persoonlijk daarvan de steun zal zijn.

Hij wekte daarbij allen op zulke voorzieningen te nemen, dat het geen gemakkelijke taak zou zijn dezen kameraad te doen verbannen.

Daarna was kameraad Semaoen aan het woord.

(Wordt vervolgd.)

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Chineesche leiding in Ned.-Indië.

I.

In een uiterst gepeperd artikel van de „Perniagaän" van 13 Mei 1922, komt de persoon, die zich B. A. K. teekent, aan de lezers van dat nieuwsblad vertellen, hoe de actie van de Chineezen in Ned.-Indië in zake het idealistisch streven om den Chineeschen stam op een hooger peil te brengen, getuigt van eene geurmakerij, waarbij de behartiging van het Eigenbelang zulk een groote rol speelt.

En hij motiveert die sombere meening op de navolgende wijze:

Elk nieuwsblad, hetzij een dagblad of een weekblad dan wel een maandblad, bevat steeds de noodige mededeelingen, die de bedoeling hebben te laten uitkomen hoe noodzakelijk en nuttig het is om den Chineeschen stam in Ned.-Indië op te heffen.

Toen de Jong-Chineesche Beweging (de Tjong Hoa Hwe Koan Vereeniging), nu zoo vele jaren geleden, in Ned.-Indië georganiseerd werd, waren alle deelnemers fanatieke idealisten, die zich haastten, overal waar dit maar te pas kwam, den naam der vereeniging te noemen.

Nieuwe bedrijven werden in het leven geroepen en daarbij overeenkomsten gesloten, waarbij bepaald werd welk geldelijk bedrag aan die vereeniging ten goede zou komen, niet zoo zeer om deze gunstig te stemmen, dan wel met het bepaalde doel om den naam der vereeniging te gebruiken in het belang van eigen voordeel.

Toen later zich de meening vestigde dat zulk eene wijze van optreden toch niet in den haak was, staakte men die geldelijke uitkeeringen en poogde men op alle mogelijke wijzen eigen naam te verhoogen.

De schrijver herinnert zich nog een Chinees, die destijds met den naam der vereeniging speculeerde en er fel op was, om, als leider in die vereeniging, een rol te spelen.

Hij bezocht daartoe alle vergaderingen en schreef dan op een bord zijn naam.

Het doel daarvan was niet alleen te laten weten dat hij aanwezig was, doch ook dat men zijn naam zou noemen en het bestuur rekening kon houden met zijne tegenwoordigheid en de noodige waakzaamheid kon betrachten.

Want deze persoon had de gewoonte om van het gebeuren in de vergaderingen steeds de nieuwsbladen telegrafisch op de hoogte te brengen.

Een dergelijke angstmakerij noemt de schrijver het werk van een geurmaker.

De Chineezen in Ned.-Indië zijn thans in de politiek geslingerd, met het gevolg dat men het speculeeren op den naam der vereeniging heeft laten varen en daarvoor op den voorgrond heeft gesteld het minder egoistisch ideaal der verheffing van den Chineeschen stam.

Doch de wijze waarop dit moet geschieden, wordt door de groote menigte niet begrepen.

Wel weet de massa, dat, als men van verheffing van den Chineeschen stam spreekt, er eene betreurenswaardige inzinking moet bestaan.

De schrijver is van meening, dat door uitoefening van macht, die opheffing moet tot stand komen.

En daarvoor is „geld" in de eerste plaats noodig.

Zonder geld is nu eenmaal niets tot stand te brengen en zeker niet de verwezenlijking van het Chineesch ideaal.

Het is jammer, zegt de schrijver, dat zoovele Chineezen hun rijkdom verbergen en zich als schooiers op den openbaren weg vertoonen.

Nog onlangs trad een Chinees, die geldelijk in zeer goeden toestand verkeert, de tram binnen.

Hij had lang hoofdhaar, was gekleed in eene vuile kleeding van groene kleur en droeg een slecht riekende badhanddoek over de schouders.

Toen hij zag, dat de 2e klaswagon eenige passagiers bevatte, nam hij in de Iste klas wagon plaats.

Spoedig daarna trad een Europeaan binnen, die bezwaar maakte tegen de aanwezigheid van den Chineeschen reiziger, met het gevolg, dat de kaartjes-controleur hem verzocht de wagon te verlaten, hetgeen ook geschiedde.

De schrijver vindt het optreden van dien zeer gegoeden Chineeschen passagier een vreemde manier om den Chineeschen stam op hooger peil te brengen.

Zooals gezegd, mengen de Chineezen zich thans in de „politiek".

Doch zijn er wel Chineesche politieke mannen in Ned.-Indië, vraagt de schrijver?

Door elkander na te praten, zonder dat men op de hoogte van zaken is en gezamenlijk het lied van verheffing van den Chineeschen stam te zingen, brengt men het wrakke vaartuig niet in veilige haven.

Daarvoor zijn goede roeiers noodig. In het algemeen kan men zeggen, dat de Chinees in Nederl.-Indië zijne gedachten niet concentreert op de politieke vraagstukken, welke daar aan de orde zijn.

De praktijk wijst aan, dat hij bij het bepalen van zijne meening zich meestal aansluit bij de denkbeelden van een vertrouwd vriend of van eene zekere partij.

(Wordt vervolgd).

LITERATUUR-OVERZICHT.

Een belangwekkend boek over Atjèh.

Zoo zijn we dan thans in het bezit van het eerste deel

van het groote Atjèh-werk van den heer J. Kreemer — Archivaris van het Atjèh Instituut, oud bestuursambtenaar in Nederlandsch Indië —, dat zich op het titelblad aankondigt als een „algemeen samenvattend overzicht van land en volk van Atjèh en Onderhoorigheden."

Blijkens het voorbericht is de geboorte van dit boek te danken aan het initiatief van het in 1914 opgerichte Atjèh Instituut en aan den financieelen steun van het Departement van Koloniën en van eenige wetenschappelijke instellingen hier te lande.

Als bouwsteenen hebben, behalve de in de literatuur reeds aanwezige, (waaronder allereerst de bekende werken van Dr. C. Snouck Hurgronje en Dr. G. A. J. Hazeu) gediend die, welke door den schrijver plaatselijk werden verzameld gedurende zijn verblijf in Atjèh van 8 Februari 1916 tot 23 October 1917.

Van den zeer rijken inhoud geeft de gedetailleerde inhoudsopgave eenig denkbeeld. Zij omvat vijf hoofdstukken. In het eerste vinden wij een kort en zakelijk overzicht van de geschiedenis. Het tweede bespreekt de resultaten der onderzoekingen van den Oudheidkundigen Dienst in het gewest; we maken daarin kennis met een aantal oude Soeltansgraven en andere voor de geschiedenis belangrijke oudheden in Groot Atjèh, Pidië, Pasè en Daja. Daarop volgt als hoofdstuk III („Het land") een uitvoerige statistisch geographische beschrijving, waarvoor door den schrijver ook van de hulp van anderen is gebruik gemaakt. Voor de uiteenzetting van het bodemrelief is bijv. vooral geput uit de publicaties van W. Volz, W. F. F. Oppenoorth en J. Zwierzycki, aangaande de geologische gesteldheid en de in het gewest aangetroffen delfstoffen werden gegevens afgestaan door den Dienst van het Mijnwezen, terwijl voor de behandeling van het klimaat de behulpzame hand werd toegestoken door Dr. C. Braak, toenmaals onder-directeur van het Kon. Magnetisch en Meteorologisch Observatorium te Weltevreden. Waar de heer Kreemer ons inwijdt in de Atjèhsche flora en fauna, laat hij niet na, in een aantal, op eigen onderzoek steunende, gegevens ook telkens te wijzen op de plaats, die de planten en dieren in de volkshuishouding en in de gedachtenwereld der Inlanders innemen. Trouwens niet alleen hier, maar ook overal elders, waar zulks pas geeft, komt de groote voorliefde van den auteur voor ethnographisch onderzoek in zijn boek telkens aan den dag. Vooral komt dit uit in het volgende hoofdstuk IV, dat een algemeene inleiding bevat op de Volksbeschrijving, waarvan vooral de levendig geschreven p. 226—262 ter lezing worden aanbevolen aan ieder, die zich in kort bestek een inzicht wenscht aangaande de huidige mentaliteit van het Atjèhsche volk. Dan komt een paragraaf gewijd aan de lichaamsverzorging, gevolgd door een minutieuze uitschildering van alles, wat de bevolking in haar dagelijksch leven tot kleeding, voeding, behuizing enz. voor haar levensonderhoud noodig heeft.

Bij al deze onderwerpen worden de drie voornaamste stammen, die het gewest bewonen: Atjèhers, Gajo's en Alassers, steeds vergelijkenderwijze tegenover elkander gesteld. Deze methode van vergelijkend onderzoek blijkt ook overigens door het geheele boek heen de stof te beheerschen.

Na het materieel bezit in eigen huis vormen de dorpen en dorpshuizen, de muziek en de daartoe gebezigde instrumenten, zang, dans, spelen en vermaken achtereenvolgens het onderwerp van zorgvuldige uiteenzetting.

Het laatste hoofdstuk ontwerpt in hoofdlijnen een economische schets van het gewest, eerst van den Europeeschen en Inlandschen landbouw, dan van de veeteelt en eindelijk van de Inlandsche nijverheid, waarbij zich ten slotte het ambachtsonderwijs aansluit.

We kunnen in dit blad slechts enkele punten aanstippen uit het embarras du choix van dit eerste deel, welks voorbericht vermeldt, dat voor het volgende o.a. nog ter behandeling bewaard blijven: 1°. handel, crediet, muntwezen, maten en gewichten, 2°. scheepvaart, 3°. verkeerswezen, 4°. jacht en visscherij, 5°. belastingen en heerendiensten, 6°. landschapskassen, 7°. onderwijs, 8°. bestuur en rechtswezen, 9°. gewoonterecht, 10°. plechtigheden en gebruiken met betrekking tot het huiselijk- en familieleven, 11°. godsdienst en godsdienstige gebruiken, 12°. volksgeneeskunde, 13°. tijdrekening, 14°. taal en letterkunde.

Het uiterlijk van het pas (bij E. J. Brill te Leiden) verschenen, 602 bladzijden beslaande, deel kan niet anders dan uitnemend verzorgd heeten. Een 18-tal keurige photo's in sepia-tint, benevens verschillende figuren in den tekst, een duidelijke overzichtskaart van het geheele gewest en een tweetal kleinere kaartjes dienen tot verduidelijking en verluchting. De beide in goud afgedrukte rijkszegels steken bijzonder mooi af tegen het donkerblauw van den linnen band: op het plat het negenvoudig zegel van Atjèh's eerste vorstin, Tadjoel Alam Safijatoeddin Sjah, op den rug het kleine zegel van Atjèh's laatsten Soeltan Mahmoed Sjah.

We willen ons tot a a n k o n d i g i n g van dit belangwekkend werk bepalen en ons van e i g e n b e s c h o u w i n g e n o n t h o u d e n. Gaarne maken we uit het voorwoord den wensch van den schrijver ook tot den onzen, dat dit encyclopedisch opgezet boek „een opwekking moge zijn tot waarachtige belangstelling, want Nederlandsche toewijding op den grondslag van degelijke kennis van land en volk kan, bij krachtige handhaving der gevestigde orde, Atjèh slechts ten goede komen."

Terug op Bali.

De hr. W. O. J. Nieuwenkamp vertelt in het Juni- en Juli Nr. van Elsevier's Geillustreerd Maandschrift van zijn derde bezoek aan het eiland Bali in 1918. Schr. is vooral getroffen door de groote veranderingen, welke het eiland heeft ondergaan sedert zijn vorige reizen in 1904 en 1906-7. Als kunstenaar betreurt Nieuwenkamp vele dier veranderingen, omdat het eigenaardige Balineesche cachet meer en meer verdrongen werd, om plaats te maken voor Westersche beschaving, zooals die tot uiting komt bij uiterlijk voorkomen der Balineezen, hunnen huizenbouw, bij verkeer en verkeersmiddelen, enz. Maar ook de natuur heeft, door een hevige aardbeving, veel van Bali's mooie kunst verloren doen gaan.

Onderzoek van Nieuw-Guinea per vliegmachine.

Onder leiding van kapitein Frank Hurley zal een expeditie trachten Nieuw Guinea van uit een vliegmachine te onderzoeken. Nieuw is dit denkbeeld echter niet; we herinneren ons dat van Duitsche zijde reeds eerder plannen zijn opgeworpen, die hetzelfde doel beoogden; ook schreef de hr. S. P. l'Honoré Naber in het Tijdschr. van het Kon. Ned. Aardr. Gen., jaarg. 1916, bl. 449 over een „Zweedsch plan tot exploratie van Nieuw-Guinea met behulp van vliegtuigen. Van het een noch van het ander is intusschen, waarschijnlijk tengevolge van den grooten oorlog, iets gekomen.

Omtrent het plan-Hurley deelt de Ind. Merc. van 15 dezer het volgende mede:

Waarschijnlijk tegen het eind van September zal de expeditie vanuit Moresby (Z. O. van Nieuw-Guinea) naar de Flyrivier gaan en van hier uit de westelijke streken van Britsch-Guinea onderzoeken. De wetenschappelijke afdeeling zal de Flyrivier opvaren in een boot. Verdere plannen zullen afhangen van den toestand der vliegmachine.

Het onderzoek van Nieuw-Guinea per vliegmachine is in vele opzichten beter uitvoerbaar dan een onderzoekingstocht te land. Deze streek is bedekt met ondoordringbaar kreupelhout, heeft steile afgronden en hooge bergen, waardoor het onderzoek te land moeielijk en gevaarlijk wordt gemaakt. Voor de vliegmachine biedt de kust uitstekende landingsplaatsen, terwijl daarentegen de binnenlandsche rivieren bijna geheel worden verborgen door overhangende takken. Ook krokodillen komen hier voor. De Fly maakt hierop eene uitzondering; men kan met een goede boot honderden mijlen de rivier opvaren.

Wanneer deze expeditie slaagt, zal zij waarschijnlijk belangrijke resultaten bereiken: eilanden in de havens, welke men niet vermoedde en inhammen die vanuit zee niet te zien en vanaf het land ontoegankelijk zijn.

Frank Hurley, de leider van deze onderneming, heeft den tocht van Sir Douglas Mawsen naar de Zuidpool medegemaakt; met Ross Smith vloog hij vanuit Darwin naar het Zuiden over land en vervaardigde eenige prachtige foto's van Australië.

Djawa. Orgaan van het Java-Instituut.

De inhoud van No. 6 van den 2en jaarg. van het driemaandelijksch tijdschrift Djawa, is, zoowel wat tekst als wat illustreering betreft, zeer interessant. De chef van den Oudheidkundigen Dienst, Dr. F. D. K. Bosch, schrijft over het restaureeren van Hindoe-Javaansche bouwwerken, voornamelijk beschouwd van practisch standpunt. Men kan deze bijdrage ook beschouwen als een verdediging van Dr. Bosch' opvattingen omtrent de kwestie: r e s t a u r e e r e n of enkel i n s t a n d h o u d e n van vervallen monumenten. — De hr. S. Suhari publiceert een artikel over de Gajahmati te Solo, omtrent wier oorsprong men tot heden in het duister tast. — Grepen uit de wajang, is de titel eener bijdrage van Boedihardja. — De hr. B. ter Haar Bzn. beschrijft vervolgens twee bezweringsfeesten te Jogjakarta, nl. de Slametan kandang en de Sl. Goenoeng Gamping (Saparan). — Ten slotte eene verhandeling van den hr. J. S. Brandts Buys: Aanteekeningen betreffende enkele Indonesische muziekinstrumenten. — Ook bevat dit Nr. weer een proeve eener opgave van boeken en tijdschriftartikelen in hoofdzaak betreffende de taal, land en volk van Java (vervolg 1e halfjaar 1921 en 2e helft 1921).

Orgaan van de N.-I. Officiersvereeniging.

Juli 1922. Sluit de gelederen! door H. B. (Verweer naar aanleiding der aanvallen in de Indische pers op de zgn. „bevoorrechte financieele positie" der officieren). — Ou-

hulling van het borstbeeld van wijlen kapitein Darlang. Redevoering gehouden door den gewestelijk militairen commandant van Atjeh en Onderh. op 29 Juni op het kerkhof Peutjoet te Koeta-Radja. — Eene revisie van het weermachtsvraagstuk? door J. C. A. Bannink. — Onze woningen, door P. Proost. — Hoe een fuselier benadeeld kan worden (de geschiedenis van een reclamestaat), door Comp. Comdt. — Leger, politie en bezuiniging (slot). — Onze bevoorrechte positie, door Red. — Weduwen- en Weezenfonds. — Nieuwe duurtetoeslagregeling. — Uit pers en periodiek.

Indisch Militair Tijdschrift.

Jaarg. 1922. No. 8. Officieren voor den Generalen Staf, door Redactie. — Moet er verandering komen in onze Cavalerie tactiek? door M. Thomson. — De zware Mitrailleur „Vickers", door J. M. C. Schaap. — Moreel, door H. G. — Losse op opmerkingen n.a.v. den „Manuel du Chef de Section", door L. J. J. M. Tabbers. — De Zweedsche gymnastiek, door W. K. Boogh. — Algemeene Orders, door C. — De splitsing van den Topografischen Dienst en een decentralisatie op Indisch cartografisch gebied, door H. J. K. Schultenvoerder. — Over nachtelijke oefeningen, door L. J. J. M. Tabbers.

Feestnummer van De Ingenieur.

Het tweede gedeelte van het feestnummer van de Ingenieur, uitgegeven ter herdenking van het 75-jarig bestaan van het Koninklijk Instituut van Ingenieurs, bevat hoofdzakelijk bijdragen, welke met Indië in verband staan, nl.: De Ingenieur in Nederland en zijn collega in Nederlandsch-Indië, door ir. G. J. Dijkerman. — Rechtsgrond en opportuniteit van den Indischen mijncijns, door ir. E. Middelberg. — De uitkomst van den Indischen mijnbouw, door ir. F. C. van Lier. — Lage temperatuur-vercoking van Indische kool, door prof. ir. S. J. Vermaas. — Mineralografie, ook voor doorschijnende mineralen, door prof. ir. R. W. van der Veen. — Waterturbines voor Nederlandsch-Indië, door prof. ir. J. C. Dijxhoorn. — De koeltechniek in Groot-Nederland, door ir. J. F. H. Koopman. — Het havenbeheer in Ned.-Indië, door ir. A. J. Dijkstra. — De werkkring en de taak van den Ingenieur in Nederlandsch-Indië, door ir. P. J. Ott de Vries.

De Indische Mercuur.

No. 37. De aetherische oliën leverende planten van N. O.-Indië en de bereiding van haar oliën, door Dr. A. W. K. de Jong (No. 7, 12e stuk: De planten, welke aetherische oliën leveren, die in de parfumerie, techniek of pharmacie te gebruiken zijn of zouden kunnen zijn). — Rubbercontracten en oogstverband, door Mr. A. J. Guépin. — De tabakscultuur in Deli gedurende het jaar 1921. — Deli Planters-vereeniging (jaarverslag 1921). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

No. 5 (4 Aug. 1922). De Nederlandsch-Indische olie-industrie, door J. van Dongen. — Eenige economische vraagstukken uit de suikerindustrie (slot), door H. E. Weitkamp. — Herinneringen uit mijn plantersloopbaan (vervolg). — De erfelijkheidswetten, door D. — Koffiebessen-Boeboekserie. Circulaire No. 11. — Scholieren van Deventer voor ondernemingen in Indië, door dr. R. Broersma. — De Cultuurschool te Malang. — Invoerbepalingen van levend plant- en zaadmateriaal. — De rubbercrisis. — De rubbersituatie in Ned.-Indië sedert 1914. — De rubbercultuur in onze O.-I. koloniën in verband met beperking der rubberproductie, door Dr. F. W. T. Hunger. — Tabakslijmziekte. — Suiker. (Verschillende berichten). — Thee op de plantage en op de markt, door Dr. R. Broersma. — Brazilië en hare koffie. — Het deelgerechtigd zijn van den arbeider in het bedrijf.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 24. Huisvesting in Indië, door N. (vervolg). — Iets over den gemeentelijken woningdienst in Indië, door R. — Moderne meubelkunst in Indië, door S. A. Reitsma-Brutel de la Rivière. — De suikerindustrie op Java, hare geschiedenis en ontwikkeling, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg).

Zendingsperiodieken.

De Volksmissionaris. 15 Sept. '22. De Indische Missie-Vereeniging 1912—9 September 1922.

De Katholieke Missiën. Sept. '22. Over de Dajaks (vervolg), door P. Jucundus.

Alle den Volcke, Sept. '22. Van het arbeidsveld. Jaarverslag Rante Pao in 1921 (vervolg).

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Sept. '22. (Feestnummer). De Indische Missie-Vereeniging 1912—1922 (met portretten). — Overzicht van den feitelijken toestand onzer Missiën in Oost- en West-Indië, door X (met portretten en kaarten). — De Katholieke Kerk in hare betrekkingen tot de Regeering van Ned. Oost-Indië. — „Dat hebben de Roomschen gedaan", door Ir. E. A. van Arcken. — Missieactie, door W. Austermöller.

Suriname.

Elders in dit blad is een ingezonden stuk opgenomen van den heer van Lier, Posthouder bij de Aukaner-Boschnegers aan de Boven-Marowijne. Voor zijn nader onderzoek zijn wij den heer van Lier dankbaar, maar hij moet het ons ten goede houden, dat wij sceptisch gestemd blijven, waar zijne zegslieden Boschnegers zijn. Immers zegt hij zelf, dat de Boschnegers over het algemeen het niet zoo nauw nemen met de waarheid, een verklaring, die klopt met onze eigen ervaring. Dat zij hunne verhalen op eenvoudige wijze voordragen en daaraan naïeve verklaringen toevoegen is nog geen bewijs voor de waarheid daarvan. Indianen hebben over het algemeen groote liefde voor kinderen en daarom weigeren wij vooralsnog te gelooven, dat zij in staat zijn tot zulk een gruwel als het levend verbranden van een kind. Misschien komt de heer van Lier te eeniger tijd in de gelegenheid bij de Ojana's zelve een onderzoek in te stellen. Henri Coudreau heeft maandenlang onder de Indianen in het zuiden van de kolonie vertoefd, maar wij zijn op dit oogenblik niet in de gelegenheid zijn reisverhaal er op na te slaan. Wij komen wellicht op dit onderwerp terug.

* * *

In „*De Surinamer*" van 27 Juli en 3 Augustus zet Pater Ahlbrinck C.S.S.R. zijne interessante studiën over „*De Karaïb en zijn taal*" voort. Deze vervolgstukken handelen over het vlechten en de vlecht-terminologie. Hoewel er over de vlechttechniek der Indianen reeds zeer veel geschreven is — men zie de litteratuur bij het artikel „*Vlechten*" in de *Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië* — is de studie van Pater Ahlbrinck een zeer belangrijke bijdrage, niet het minst om de taalkundige opmerkingen, die aan vele onjuiste interpretaties van de figuren een einde maken.

* * *

De „*Surinamer*" van 30 Juli schrijft:

Het jongste Gouvernements Advertentieblad geeft een overzicht van de Koloniale middelen over het eerste halfjaar. Dat overzicht geeft geen blijmoedig beeld van den toestand der kolonie.

De groote middelen bleven ver achter de raming. Zoo b.v. het middel „accijnzen" haast één ton, „Invoerrechten" 273 mille, „Vaartuigen" ruim een ton, „Spoorwegen" 43 mille.

Dit geeft reeds om deze enkele middelen alleen méér dan een half millioen minder dan de raming.

* * *

De déporté's. De déporté's, de gestraften in Fransch Guyana, die als ongenoode gasten naar Suriname uitwijken, hebben weer eens de aandacht op zich gevestigd. Op Zanderij I aan de spoorbaan is een Chineesche winkelier vermoedelijk door twee déporté's vermoord, die daarop, na zich een en ander uit den winkel te hebben toegeëigend, dezen in brand moeten hebben gestoken. Bij een onderzoek door de politie van Republiek werd deze in het bosch beschoten. Er werd teruggeschoten, waardoor een déporté werd getroffen, terwijl zijn metgezel de wijk nam in het bosch. Naar aanleiding daarvan wijst „*De West*" op de zonderlinge gewoonte, om uit Fransch Guyana uitgeweken déporté's, wanneer zij zich aan een misdaad hebben schuldig gemaakt, bij aanhouding niet voor den strafrechter te brengen, maar naar Fransch Guyana terug te zenden. Zoo kon het voorkomen, dat in twee gevallen, waarin een déporté zich aan moord had schuldig gemaakt en teruggezonden was, de betrokkene kort daarop weder in Suriname kon worden aangetroffen.

„*De West*" meldt verder, dat de Fransche déporté A. Coutonceau, die zich mede had schuldig gemaakt aan den moord op den Chineeschen win-

kelier op Zanderij I en de vlucht had genomen, door de politie werd gevat. Hij bekende met den anderen déporté, die bij eene eerste ontmoeting met de politie, toen deze het door de misdadigers geopende vuur beantwoordde, was neergeschoten, den moord te hebben gepleegd.

Naar aanleiding van hetgeen genoemd blad schreef over het ongestraft blijven van naar Fransch Guyana teruggezonden déporté's, die zich in Suriname aan misdrijf schuldig hadden gemaakt, ontving dat blad een schrijven, waaruit blijkt, dat het vroeger ten minste anders was. Melding wordt gemaakt van den moord omstreeks 1907 op een aantal leden van een Indiaansch huisgezin, waarvoor de daders, twee déporté's, na hun terugzending naar Fransch Guyana daar ter dood veroordeeld werden en te Saint Laurent hun vonnis ondergingen.

* * *

„De Surinamer" ontving van den heer C. N. Polanen eenige monsters cinnaber te zien, gevonden op het goudplacer Polanen c.s. aan de Tempati. Het blad schrijft daarbij:

„In de afgeloopen week is van genoemd placer een hoeveelheid van 25 K.G. van dit kwikhoudende erts in de stad aangebracht en de monsters, die ons werden getoond, zijn van een vrij aanzienlijk soortelijk gewicht, hetgeen op een hoog gehalte wijst. Het is niet de eerste maal, dat dergelijke vondsten gedaan zijn, vooral langs de Marowijne. Mocht daar eens een nieuwe industrie in schuilen!"

* * *

De goudproductie van Suriname heeft in het eerste halfjaar 1922 in vergelijking met de overeenkomstige zes maanden van 1921 als volgt bedragen: Suriname 50357 (53080) gram; Saramacca 7304 (7219) gram; Marowijne 3581 (1064) gram; Lawa 109753 (107856) gram.

* * *

Vruchtenhandel. Te Paramaribo werd opgericht de N.V. Surinaamsche Vruchten Maatschappij, met een kapitaal groot *f* 100.000, waarop *f* 2000 is gestort. De maatschappij heeft ten doel het kweeken van- en den handel in boomvruchten en andere landbouwproducten, het verrichten van alle daarmede in verband staande daden in den ruimsten zin des woords, alsmede het doen van alle zaken en het uitoefenen van alle bedrijven, die daarmede in verband staan.

* * *

Pensioenfonds. Te Paramaribo werd opgericht een particulier pensioenfonds, ten behoeve van planters, klerken, enz., dat door stortingen van 8 resp. 10 pCt. voor ongehuwden en gehuwden bij 20-jarige storting pensioen zal uitkeeren op een leeftijd van ten minste 50 jaar.

Het voornemen bestaat, zooveel als mogelijk is de leden te helpen aan betrekkingen als anderszins.

* * *

Kinderhuis te Saron. Blijkens het jaarverslag van het Kinderhuis te Saron bevonden zich op 31 Dec. 1921 49 jongens en 26 meisjes, dus 75 kinderen in het gesticht, 15 meer dan in het begin van het jaar. Men hoopt echter in staat te worden gesteld, om tot zoodanige uitbreiding over te gaan, dat er voor 120 kinderen plaats is in het gesticht.

* * *

„*Suriname*" van 11 Augustus schrijft onder het opschrift „*Bacovencultuur in Demerara*":

„Onze Engelse nabuur wil, nu de suikercultuur zulk een zware kriesis doormaakt, het proberen met een bacovencultuur voor export. Reeds zijn eenige proefzendingen naar Canada geschied.

De hr. Henri G. Mulder, die in Suriname deel genomen had aan onze bacovencultuur voor export, geeft in een ingezonden artikel in The Argosy zijn ervaringen in die richting ten beste."

* * *

De „Preangerbode" meldt, naar aanleiding van berichten omtrent de Engelsche Arghan Mij., die een onderneming opende op Malakka voor de cultiveering van de in Mexico ontdekte arghanplant, welke een prachtigen vezel levert, dat de plant waarschijnlijk op Java is ontdekt door den landbouw-adviseur Schrieke en daar bekend is onder den naam bromelia pinguin.

Wij vestigen er de aandacht op, dat de plant ook in Suriname voorkomt en daar bekend is onder den naam *zeilgras* (Neger Engelsch siengrassi). De *Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië* schrijft daarover, onder het hoofd „*Bromelia Pinguin L.*...... „In Suriname komt de plant in het wild in de savannestreek voor, maar wordt ook door de Indianen aangeplant. Het blad levert een van de sterkste vezels die bekend zijn. Om deze te verkrijgen, worden de bladeren eenige dagen in water geweekt; dan wordt elk blad door een lus van zeilgrasgaren gehaald, waardoor het vleesch en de huid afgestroopt worden en men de bladvezels overhoudt. Deze bestaan uit geelachtig witte draden, die niet gesponnen kunnen worden, maar die de Indiaan bij 2, 3 of meer op zijn naakte dij tot een draad draait."

Kappler, Surinam blz. 43 geeft hier een afbeelding van.

* * *

De „N. R. Ct." van 14 September, Av.blad B bracht het volgende verbluffende bericht:

„Naar ons uit Londen gemeld wordt, is aldaar Sir John Bland teruggekeerd van een reis in de binnenlanden van Brazilië. Hij deelde mede, dat thans de malaria is overwonnen en dat deze ziekte de wereld niet langer zal teisteren. Dit is een gevolg van het prachtige werk, dat aan de Amazonerivier verricht was door onderzoekers uit Liverpool.

Sir John hoopt spoedig nadere bijzonderheden over deze onderzoekingen bekend te maken."

Dit zou al te mooi zijn, dachten wij bij het lezen van dit sensationeele bericht. Reeds in de „N. R. Ct." van 16 September Av.bl. C. vonden wij de volgende nadere toelichting:

„Wij hebben gisteren reeds met een enkel woord melding gemaakt van de optimistische uitlating van sir John Bland Sutton, den bekenden Engelschen chirurg over malaria-bestrijding. Het blijkt nu, dat sir John gesproken heeft over de bestrijding van tropische ziekten in het algemeen.

Bland Sutton was te Londen teruggekeerd van een langdurige reis in het Amazone-gebied en het Braziliaansche oerwoud. Zij hadden van die reis groote natuur-historische collecties meegebracht. Van de monding der Amazone, drongen zij 100 Eng. mijl in het binnenland door. Het hoofddoel van den tocht was de bestudeering van de vogels en vlinders; voorts wijdden de reizigers hun aandacht aan de tropische ziekten als melaatschheid, tuberculose en malaria. Sir John ervoer dat de geleerden uit Liverpool, die in het Amazonegebied werkten op het gebied der malariabestrijding, belangrijke resultaten hadden verkregen. „Malaria is als ziekte overwonnen en het is niet waarschijnlijk, dat zij — na de prachtige onderzoekingen, verricht door onze natuuronderzoekers uit Liverpool die daar werken — nog veel langer zal plagen.

Ook heb ik bevonden dat aanzienlijke vooruitgang is verkregen wat betreft de bestrijding van melaatschheid en tuberculose. Langzaam maar zeker ontdekken wij de middelen voor de bestrijding van de tropische ziekten."

Ingezonden Stukken.

Aan
de Redactie van het Koloniaal Weekblad,
Orgaan van de Vereeniging „Oost en West".

Geachte Redactie,

In No. 43 van Uw Weekblad van 27 October 1921 verscheen in de rubriek „Suriname" een berichtje, naar aanleiding van een feuilleton van mij onder het hoofd „*Tôtôli*" in het Julinummer van dat jaar van „Onze Berichten", orgaan van de Vereeniging van Gouvernements Bureau-Ambtenaren in Suriname.

Daar ik nu pas de gelegenheid bekwam op dat bericht in te gaan, terwijl het reeds zoo lang verschenen is, waardoor de lezers van dit orgaan zich waarschijnlijk niets meer van de geheele zaak herinneren, verzoek ik U beleefd dat bericht thans weer in zijn geheel te willen opnemen, gevolgd door mijne aanteekeningen daarop.

Bij voorbaat beleefd dank zeggend,

Hoogachtend,

W. F. VAN LIER.

Tôtôli.

In „*Onze Berichten. Orgaan van de Vereeniging van Gouvernements Bureau-Ambtenaren in Suriname*" van Juli j.l., vonden wij in een feuilleton van den heer van Lier — posthouder bij de Aucaner Boschnegers aan de Marowijne — een opmerkelijke mededeeling. De heer van Lier vertelt van een Indiaansch meisje, *Tôtôli* geheeten, op een Boschnegerdorp aan de Tapanahonirivier: „Vooraf moet u eerst weten van een gebruik bij de Indianen, waardoor *Tôtôli* sterven zou. Zij, de roodhuiden, verbranden de lijken der afgestorvenen en de asch daarvan wordt begraven. Gebeurt het nu, dat een kind al zijne naaste bloedverwanten verloren heeft, dan wordt het samen met de laatste of enkele dagen daarna levend verbrand. Zoo had *Tôtôli* door een influenza-epidemie al hare naaste bloedverwanten verloren en moest dus zelf ook sterven"......

Het Indianendorp waar *Tôtôli* gewoond had en dit barbaarsche lot zou ondergaan, heet *Popokaai* en ligt aan de samenvloeiing van de Boven-Tapanahoni en de Paloemeu. Het is een Ojanadorp.

Wij betwijfelen zeer of de mededeeling juist is. De Goeje, die in de „*Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië* het artikel „*Bovenlandsche Indianen*" heeft bewerkt, maakt geen melding van zulk een barbaarsch gebruik bij de Ojana's. Had hij daaromtrent iets gevonden bij de geraadpleegde schrijvers, dan zou hij dat zeker hebben medegedeeld.

Ook in zijn reisverhaal („*Verslag der Toemoekhoemak-Expeditie*"), Leiden 1908, maakt hij daarvan geen gewag. Hij was in Augustus 1907 op Popokai, juist toen de influenza-epidemie, waarvan de heer van Lier spreekt, geweken was. *Tôtôli*, die ongeveer 18 jaar oud was toen de heer van Lier haar op het Boschnegerdorp zag, was toen 4 jaar.

Wij zouden den heer van Lier in overweging geven, nog eens te onderzoeken of men hier werkelijk met een „gebruik" bij de Ojana's te doen heeft.

De raadgeving aan het einde van dit bericht heb ik opgevolgd. Vóór echter de resultaten van dat onderzoek mede te deelen, veroorloof ik mij de volgende opmerking.

Uw beroep op DE GOEJE lijkt mij niet gelukkig.

Immers kan niet verwacht worden van onderzoekingsreizigers, dat zij in den korten tijd gedurende welken zij op hunne tochten bij de oer-volkeren doorbrengen, in eens bekend zullen raken met *al* de zeden en gebruiken van die volkeren en vooral niet waar zij als regel geen woord van de taal verstaan.

Ik zou b.v. over den stam der Aucaner Boschnegers gebruiken kunnen mededeelen, welke ik niet bij één schrijver over dezen stam vermeld heb gevonden, en van welke gebruiken ik nooit iets vernam in al de jaren welke ik bij hen vertoefde, vóór ik vast bij hen ging wonen, en om zoo te zeggen bij hen werd ingeburgerd. Ik wil hiermede zeggen, dat men langdurigen en geregelden omgang met oervolkeren dient te hebben, eer in staat te zijn voldoende op de hoogte van hunne gebruiken, enz. te geraken. De boschnegers in de Tapanahoni zijn nu de eenigen, die door hun geregeld bezoek aan de Ojana's in staat zijn berichten over dezen naar buiten te brengen.

Geloofwaardig worden die berichten door de eenvoudige wijze waarop zij die verhalen en de naïeve verklaringen, die zij steeds aan hetgeen zij opmerkten, vastknoopen. Ook is in deze van belang het feit, dat, hoewel de boschnegers over het algemeen het niet zoo nauw nemen met de waarheid, niemand van hen kan zeggen dat zij fantaseeren.

En zoo kom ik als vanzelf op het eigenlijke onderwerp, n.l.: is hetgeen ik over *Tôtôli* mededeelde, waarheid al dan niet? Ik heb goede gronden aan te nemen dat dit verhaal alleszins aannemelijk is. Daargelaten het feit, dat de geschiedenis van dit meisje bij nagenoeg alle Aucaners bekend is en dat het niet aan te nemen is, dat een valsch bericht zoo lang van mond tot mond zou kunnen gaan zonder ooit door iemand te zijn tegengesproken, heb ik de familie van *Angloe* (de man die het meisje het leven redde) hierover na het verschijnen van het artikeltje in dit orgaan, ondervraagd en werd het verhaal bevestigd.

De pleegbroeder van *Tôtôli*, die de reis had medegemaakt toen het meisje door *Angloe* werd opgenomen, verklaarde aan mij het een en ander persoonlijk te hebben medegemaakt. Verder kan ik als mijn zegslieden in deze noemen de Aucaners *Jangaman* en *Todooi*, die de reis met *De Goeje* in 1907 naar de Indianen maakten, en *Tonka*, van wien *De Goeje* in zijne reisbeschrijving verklaart zulke goede inlichtingen voor zijne reis naar de Indianen bekomen te hebben.

Van hen vernam ik nog het volgende, dat mij interessant genoeg voorkomt te publiceeren.

De Ojana's zijn lijkverbranders. Bij de verbranding worden de lijken in feestgewand boven de houtmijt geplaatst. Sterft een man, dan knippen zijne vrouwen (als regel heeft een Ojana 2 vrouwen) als teeken van rouw op het uur van sterven zich het haar kort af. Gedurende de eerste drie dagen na den dood moeten de vrouwen dag en nacht, nagenoeg onafgebroken, luid schreien. Daarna mogen zij de dooden in het geheel niet meer beweenen. Na de verbranding wordt eene hoeveelheid van de asch van het verbande lijk in een aarden potje medegenomen. De vrouwen moeten dan elken dag een weinigje van deze asch oplikken. Is de voorraad op, hetgeen samenvalt met het weer lang worden van het haar, dan is de rouwtijd geëindigd en mogen zij een anderen man huwen.

Tot slot wil ik terloops aanteekenen, dat deze wetenswaardigheden ook niet door *De Goeje* zijn vermeld. Zouden zij daarom ook niet waar zijn?

Curaçao.

Het oproer van 17 Juli 1922.

De vragen van den heer Ter Hall schijnen ook licht te geven over een punt, dat nog duister was, n.l. over den aanval op de pier, waar de Amerikaansche vlag geheschen was. Die vlag zou door Venezolanen geheschen zijn als protest tegen het ontbreken van bescherming. Waarschijnlijk is bedoeld het gevecht in de Klipstraat op Asrabanda, waarover wij uit *Voz di pueblo* een en ander meedeelden, waaraan de infanterie een einde maakte, en dat ten slotte aan een Venezolaan het leven kostte. Met de pier is dan mogelijk bedoeld de oude bekende aanlegplaats der Red D booten.

In een later nummer van *Voz* lezen wij nog twee belangrijke dingen. Vooreerst, dat op 19 Juli 1922 aan den Minister van Koloniën door de Curaçaosche Handel Maatschappij, de Koninklijke West-Indische Maildienst, de Curaçaosche Petroleum Maatschappij, de Hollandsche Bank voor West-Indië, Maduro's bank en Maduro and Sons is getelegrafeerd: „Handel Curaçao gedurende thans heerschende troebelen onvoldoende beschermd, verzocht dringend verlenging verblijf Zeeland." Het blad kon geen bevestiging krijgen van een gerucht, dat de Minister van Koloniën den Gouverneur telegrafisch zou hebben gemachtigd, voorloopig de „Zeeland" in de kolonie te houden. Zooals men weet heeft de Gouverneur aan een daartoe strekkend tot hem gericht verzoek in overeenstemming met het advies van den Raad van bestuur, niet voldaan.

In de tweede plaats heeft de uitgezette redacteur van *La Manana* zich op Porto Rico laten interviewen en vinden wij het resultaat daarvan overgenomen in *Voz*. Hij beweert daarin, dat hij door eenige „domme onverantwoordelijken", op lage wijze werd beschuldigd te zijn „aanzetter van stakingen", maar eigenlijk is uitgezet, omdat zijn blad de vrijmetselaren hinderde.

Hij zegt verder, goed Katholiek te zijn, althans dat zijn blad aan de censuur van den bisschop onderworpen was en dat hij als burger van de Vereenigde Staten zich bij zijn regeering beklaagd heeft. Dat zullen we maar kalm moeten afwachten.

Oorlog zal er wel niet van komen. 't Koddigste is deze tirade: „De blanke en zenuwlijdende Hollanders uit Europa, die de arme slangenhuiden knechten, zullen nu bezig zijn een sanitair cordon te spannen aan beide kanten van den brug, om den toegang te beletten aan den vrijen journalist, die zich warm gemaakt heeft voor de verdediging van de behoeftigen."

Misschien is dit wel juist, wat zijn interviewer aan het slot zegt: „Zijn (Colans) blad publiceerde gedachten in 't Papiementsch, die, naar het schijnt, de lont zijn geweest, die het kruit der staking tot ontploffing heeft gebracht."

Ook *El Heraldo*, het blad, dat al in zijn 17den jaargang is, schrijft geschiedenis. Het deelt ten minste in zijn nummer 1103 van 15 Augustus l.l. mee, dat het de gebeurtenissen van 17 Juli 1922 ook had willen beschrijven, maar ten slotte acht het beter zich te bepalen tot deze vraag: „Consecuencias del Bonds de la Huelga?" Proost!

Andere vragen.

De heer Ter Hall heeft nog de volgende niet zeer duidelijke vragen gesteld:

Is het juist, dat er een groot antagonisme heerscht tusschen de officieren van het Indische leger, gedetacheerd op Curaçao en de Curaçaosche burgerij?

Zoo ja, is het dan niet zaak deze officieren, die aldaar het zuiver Hollandsch element vertegenwoordigen, zoo spoedig mogelijk te vervangen door andere officieren uit het Nederlandsche leger, die zich vooral weten aan te passen aan het burgerlijk element te Curaçao?

Die vragen lokken de volgende wedervragen uit: Wat is te verstaan onder de „Curaçaosche burgerij"? Maken die officieren daarvan geen deel uit? Waarom vertegenwoordigen juist die officieren „het zuiver Hollandsch element"? enz.

Waarom is eerder van officieren van het Nederlandsche dan van die van het N.-I. leger te verwachten, dat zij zich zullen weten aan te passen, „aan het burgerlijk element" te Curaçao?

De verbinding der eilandengroepen.

Uit een brief van St. Eustatius in de *A. d. C.*:

„De schoener *Cyril* gaat dit maal naar Curaçao als pakket. De verbinding van de Bovenwindsche Eilanden met het hoofdeiland is tegenwoordig zeer gebrekkig. Als de *Cyril* terugkomt, loopt het tegen de 3 maanden, dat we geen provisie konden krijgen van Curaçao. Winkeliers en particulieren bestellen veelal hun etenswaren op Curaçao, omdat het daar goedkooper is dan op St. Kitts. Een zak Mais bijv. die op Curaçao 6 Gld. kost, is op St. Kitts te krijgen tegen *f* 10.62. Zóó wordt het leven hier met den dag duurder.

Daarbij komt nog, dat de wekelijksche verbinding tusschen de drie Bovenwindsche Eilanden onderling nu ook verbroken is. De *Virginia*, welke vroeger deze eilanden verbond, gaat nu eens in de 10 dagen naar St. Thomas. In Amerika werd gevraagd de Mail niet meer via St. Kitts, maar via St. Thomas te verzenden. Dat is een groot ongerief voor de bevolking en levert een aardig schadepostje aan het Gouvernement. Het volk moet nu wel zijn waren in St. Kitts gaan koopen, zoodat de particuliere schoeners overvol van lading en passagiers van en naar St. Kitts varen en de Virginia nagenoeg leeg naar St. Thomas trekt. De Postregeling is nu zeer gestoord. 15 Juli kwam de *Virginia* binnen met niet minder dan 50 zakken Mail voor onze 3 eilanden.

De *Draadlooze* van St. Martin is buiten werking. Zij kan wel berichten ontvangen, maar niet verzenden wegens defect aan den motor! Deze motor, of een onderdeel daarvan, gaat met de *Cyril* naar Curaçao ter reparatie. Hopen we, dat het euvel daar verholpen kan worden."

Het regeeringsjubileum der Koningin.

Een commissie van 15 heeren en 4 dames bereidt de feestelijke herdenking der troonsbestijging van onze Koningin voor. Voorzitter is Mr. J. [illegible] Gorsira, secretaresse mevr. De la Try Ellis en penningmeester de heer P. R. Küp.

Curaçaosche Archieven.

De *Verslagen omtrent 's Rijks Oude Archieven* 1920, onlangs verschenen, berichten, dat op het Rijksarchief in 1920 aangekomen zijn de in 191[illegible] in de kolonie nog achtergebleven archiefstukken van de West-Indische eilanden tot 1816 en later de archieven van Curaçao, Aruba en Bonaire over 1816—1828. De toezending der archieven van St. Martin en St. Eustatius over hetzelfde tijdvak werd in uitzicht gesteld.

De inventaris dezer stukken omvat:

I. Archieven van Directeur en Raden, 1803; v[illegible] Commissarissen en Raden, 1803—1804.

II. Archieven van den Gouverneur, van den Raad van politie en van den Raad van Civiele en Crimineele Justitie, 1804—1828.

III. Archief van Commissarissen van Minder[illegible] Questiën en Geschillen (den kleinen Raad).

IV. Archief van het College van Commercie [illegible] Zeezaken.

V. Secretarieele en Notarieele protocollen.

VI. Archief van de Wees- en Boedelkamer.

VII. Oud-Archief der Administratie van Financiën.

VIII. Oud-Archief van den Burgerlijken Stand.

IX. Archief van Bonaire.

X. Archief van Aruba.

XI. Gedeponeerde stukken, waaronder als n[illegible] 1513: Akte van aanstelling voor James Cockburn tot Governor and Commander in chief op Curaçao 1807.

Uit den Verren Vreemde.

Twee eeuwfeesten.

Hetgeen wij te zeggen hadden naar aanleiding van de [illegible] beurtenissen in de Levant nam de vorige week een [illegible] ruime plaats in, dat wij twee gebeurtenissen onvermeld moesten laten, aan welke hier toch een plaats toekomt, [illegible] eeuwfeest der Braziliaansche onafhankelijkheid, en dat [illegible] dere eeuwfeest te St. Sebastian gevierd, ter eere van [illegible] terugkeer van Sebastian del Cano na de eerste reis om [illegible] wereld te hebben volbracht.

Bij de opening van de vergadering van den Volkenbond te Genève op 4 September j.l. herinnerde de voorzitter [illegible] den Volkenbondsraad Da Gama, gezant van Brazilië [illegible] Londen, eraan, dat zijn land zich gereed maakte om [illegible] eerste eeuwfeest van zijn onafhankelijkheid te vieren. [illegible] derdaad hebben kort daarna de berichten ons bereikt [illegible] het met veel geestdrift gevierde feest; 7 September 18[illegible] verwierf Brazilië zijne volledige onafhankelijkheid.

Sedert de ontdekking als Portugeesch bezit beschouwd [illegible] nam de beteekenis vooral toe toen vandaar goud en di[illegible] manten gehaald werden. Werd Brazilië op ouderwetsche [illegible] trant geheel ten bate van het zich noemende moederland [illegible] geëxploiteerd, in 1808 deed zich het bijzondere geval voor, dat koning Juan VI zich aan de vervolging der Napoleontische legers onttrok, door naar de kolonie over te steken en den regeeringszetel naar Rio de Janeiro over te brengen.

Deze gebeurtenis is Brazilië zeer ten goede gekomen; [illegible] werd nu meer een op zichzelf staand land, dat op eigen welzijn bedacht kon zijn. In 1815 verhief Juan VI Brazilië tot een koninkrijk, maar het bleef toch sterk onder Portugeeschen invloed staan. Tusschen 1817 en 1821 uitte [illegible] verlangen naar een volkomen onafhankelijkheid zich [illegible] meerdere opstanden. Koning Juan besloot naar Lissabon terug te keeren en zijn zoon, kroonprins Pedro, als zijn plaatswaarnemer achter te laten. De ontwikkeling van [illegible] beweging om volledige zelfstandigheid ging nu snel. [illegible] Portugeesche bezetting werd naar haar land teruggezonden [illegible] een zelfstandig ministerie werd gevormd, volksafgevaardigden benoemden den 13en Mei 1822 Pedro tot *defensor perpetuo do Brazil*. Den 7en September van hetzelfde jaar werd de scheiding van Brazilië en Portugal plechtig afgekondigd. Was hiermede de onafhankelijkheid uitgesproken, een constitueerende vergadering gaf den staat een grondwet [illegible] proclameerde den 12en October Don Pedro, als Pedro I, [illegible] keizer. Eendracht heerschte er niet in het nieuwe rijk van Oostelijk Zuid-Amerika. In 1831 deed dom Pedro vrijwillig afstand van den troon, ten behoeve van zijn vijfjarig zoontje Pedro II, onder wiens regeering een tijdvak van meer rust binnenslands intrad. Intusschen kwam in plaats hiervan

...strijd te voeren, waarin alle omliggende landen van ...d-Amerika betrokken werden en die voor Brazilië gun... verliep.

Het was vooral de afschaffing van de slavernij, die later ...er binnenlandsche troebelen in 't leven riep. De bezitters ... slaven, hierdoor in hun belangen geschaad, vormden ... kern van ontevredenen, waarbij zich anderen aansloten. ... leidde in 1889 tot een militaire revolutie. De nog op den ...oon zijnde, zeer wijsgeering aangelegde Pedro II liet het ... tot een bloedigen strijd komen. Hij schikte zich naar ... eisch van maarschalk Deodoro da Fonseca, die de lei...ding had genomen bij den staatsgreep en die den 15en No...vember de republiek had uitgeroepen. Het keizerlijk gezin ... naar Europa verbannen; Pedro II en zijn gemalin zijn ...dert in Portugal overleden. Van pretenties op den Bra...ziliaanschen troon verneemt men niets meer; aan herstel ... een dynastie denkt wel niemand meer, al wordt in Bra...zilië over de beiden keizers en in 't bijzonder over den laatste ... nog algemeen met sympathie gesproken.

De jongste geschiedenis geeft Brazilië recht zijn eeuw...feest met opgewektheid te vieren. De republiek voelt zich ... krachtige staat, met een energieke bevolking, een rijk ... ontginnen gebied, door de schatten onder den grond en ... onmetelijke vruchtbare landstreken in een gebied, grooter ... dat van de Vereenigde Staten van Noord-Amerika. Is ... eenheid er niet volkomen, de onlusten van weinig be...teekenis, na de verkiezing van den tegenwoordigen Presi...dent, dr. Epitacio Pessoa, zijn toch zonder veel moeite on...derdrukt en sedert is het er volkomen kalm. De buitenland...sche politiek wijst geen dreigende wolken aan. Is de econo...mische toestand er niet geheel buiten den invloed van de ...wereldmalaise gebleven, afstand, ligging en ook vooral de ...veerkracht, doen de uitwerking ervan echter minder ge...voelen dan elders, waar ook. Brazilië staat er heel wat ...ter voor dan de vroegere moederstaat, Portugal, die zich ... tot een republiek gemaakt heeft, maar die van deze om...wenteling geen geluk, tevredenheid of voorspoed heeft mo...gen oogsten.

Wat is de beteekenis van dat andere, door de stad San Sebastian gevierde feest; het vorige jaar werd immers de ...erdacht van Magellan (ook de Magelhaens genoemd), ... 400 jaren geleden op de eerste om de wereld volbrachte ... om 't leven kwam; wat nu dan weer?

Als arbiter gehoord, had Paus Alexander VI de nieuwe wereld in twee deelen gesneden, de Spanjaarden zouden alle ...dekte landen ten westen van de aangegeven lijn onder ... vlag mogen brengen, de Portugeezen die ten oosten ...en. Dit moest een dag tot een conflict leiden, daar waar ...twaarts en oostwaarts ineen zouden loopen. Aldus ge...melde, de kwestie gold de Molukken. Kon deze archipel ... een reis in westelijke richting bereikt worden, dan zou ... groote kracht bijzetten aan de Spaansche aanspraken.

Magellan legde aan Charles-Quint het stoute plan voor, ... in Zuid-Amerika naar den doorgang te gaan zoeken. De ...ning liet zich overtuigen en zorgde, dat vijf schepen, be...mand met 230 koppen, onder Magellan's bevel zee konden ...en.

Zij zetten koers naar Rio de Janeiro, volgden daarna de ... van Zuid-Amerika, tot aan de baai van St. Julien. In ...ober 1520 werd deze stopplaats verlaten; enkele dagen ...er zeilde het vlootje door de straat, waaraan den naam ... Magellan vrbonden is gebleven. Het vermoeden van een ...vaart was bevestigd.

Nadat één schip vergaan was en een ander er op eigen ...stuur vandoor was gegaan, wierp men zich stoutmoedig ... den grooten oceaan. Den 16 Maart 1521 werden de Phi...lippijnen bereikt, de archipel werd tot Spaansch bezit ver...klaard. Bij een tusschen de eilanders gevoerd gevecht ver...loor Magellan echter het leven. Eenige leden van de be...manning vonden daar eveneens den dood.

Daar het beschikbare aantal koppen niet meer voldoende ...d geacht om de drie schepen te bemannen, werd een ... verbrand; de Trinidad en de Vittoria hervatten alleen ... verdere reis. Zij bleven echter niet bijeen. De Trinidad ...htte naar de Amerikaansche kust terug te keeren, doch ... in handen der Portugeezen. De Vittoria, onder bevel ... del Cano bleef westwaarts stevenen en keerde in de ...fst van 1522 in Spanje terug met nog slechts 18 zeelieden ... de 230) aan boord. Voor Spanje bracht del Cano een ...grijk bericht van politieke beteekenis mee. Voor de ...eld bracht hij het groote nieuws van de eerste volbrachte ... om den aardbol.

Het is om het eeuwfeest hiervan mee te vieren, dat de ...ning van Spanje zich naar de havenplaats St. Sebastian, ... den hoek van den golf van Biskaja, ongeveer waar Spanje ... Frankrijk aan elkander grenzen, begeven heeft, en dat ... vertegenwoordigers van verschillende landen — w.o. ... zooals bekend, van ons land — zijn samen gekomen. Over de feesten zelf hebben de dagbladn ons uitvoerig ...richt; wij meenden hier de beteekenis ervan in herinnering te moeten brengen, daar deze velen blijkbaar niet duidelijk was.

Indië verontrust door een rede van Lloyd George.

De onderkoning van Britsch-Indië heeft 't noodig geoordeeld een gerustsstellende lezing te geven bij de speech door Lloyd George, bij het koloniale debat in het Lagerhuis uitgesproken, die in de kolonie nog al ongerustheid had doen ontstaan. Hij heeft hiertoe gelegenheid gevonden, toen een deputatie zich op 19 Augustus bij hem over dit onderwerp is komen laten voorlichten.

De deputatie telde 29 vooraanstaande mannen uit de Europeesch en de Inlandsche kringen, die echter niet in officieele kwaliteit optraden. De heer K. Reddi, secretaris van de Democratische fractie in de *Legislative Assembly*, was haar leider. Het aangeboden adres zette den indruk voorop, door de verklaring van den Eersten minister gemaakt, waar hij, sprekende over de Montagu-Chelmsford hervormingen, deze slechts tot proefnemingen had verklaard. Uit de nadere omschrijving was, meende men, duidelijk de bedoeling gebleken om aan de groote hervormingen, welke door de *Government of India Act* van 1919 ingevoerd waren, het karakter van zekerheid en vastheid te ontnemen. Men verzocht om opheldering uit naam van de 315 millioen inwoners van Britsch-Indië, die op de gedane toezeggingen hun hoop en vertrouwen voor de toekomst gevestigd hebben.

Lord Reading verklaarde verheugd te zijn dat de deputatie met de uiteenzetting van de redenen der ongerustheid tot hem gekomen was en hem zoo de gelegenheid aanbood zijn zienswijze daaromtrent kenbaar te maken. Indien de opvatting van de woorden van Loyd George weergegeven mocht worden in den geest zooals de deputatie, en met haar veel anderen, haar hebben gelezen, dan zou de onderkoning zich aan de zijde van de critici scharen. Maar hij had er een andere opvatting van, welke geen reden van bestaan liet aan het sombere inzicht van hen, die zich verontrust hadden. Men heeft de fout begaan enkele zinnen afzonderlijk te beoordeelen, neemt men den speech echter in zijn geheel en plaatst men hem in het verband der debatten, zooals deze in het Lagerhuis gehouden zijn, dan zal men bevinden, dat de Eerste minister twee doeleinden beoogd heeft. Zijn woorden gingen in tegen hen, die de hoop koesteren na afloop der verkiezingen de bedoelde hervormingen te niet te kunnen doen; hierin ligt reeds opgesloten dat hij vóór en niet tegen die hervormingen heeft willen pleiten, en dit is dan ook eensdeels de strekking van zijn betoog geweest. De andere bedoeling was de leden **van de** Civiele diensten, die een zoo voornaam deel uitmaken van het Indisch bestuur, volle gerustheid te geven omtrent hunne inkomsten, pensioenen en algemeene positie. Zooals bekend worden in Engeland geruchten verspreid, welke van het indiensttreden bij den Indischen civielen dienst afschrikken.

Lord Reading wees er op, dat, zooals bij den Eersten minister kent en zooals hij het Lagerhuis kent, Lloyd George daar niet in halve woorden zou hebben gesproken, indien hij had willen wijzen op een voorgenomen verandering van koers. Bij de debatten, welke op de speech volgden, bleek, zeide de onderkoning, ook nog de goede bedoeling van den Eersten minister. Tot overdaad van zekerheid was hij echter toch nog in gemeenschap met hem getreden, en de minister had hem gemachtigd te verklaren, dat in de gehouden rede niets de bedoeling heeft gehad af te wijken van of in te gaan tegen de politiek, die aangekondigd is in de formeel gedane toezeggingen.

Hiermede was alle twijfel weggenomen, maar toch meende de viceroy er nog even op te moeten wijzen, dat de storm gewekt door de uitdrukking „experiment" ten onrechte was opgekomen. Inderdaad is de groote inspanning een groot *constitutional experiment*, en de woorden waarin Lloyd George deze gedachte ontwikkeld heeft, duiden aan, dat hij niet verwacht eenige onvastheid te zien in de uitvoering der groote hervorming, doch dat hij er op heeft willen wijzen, dat die goede uitvoering toch gevaar kan loopen, indien de oppositie te grooten invloed mocht krijgen.

De onderkoning eindigde met de geruststellende verklaring, dat de vaste wil, om de ingezette hervormingen krachtig door te zetten, zoowel bij de regeering in het moederland als bij die in Indië ongerept voortbestaat.

De deputatie zal wel voldaan zijn geweest over het bereikte resultaat, want 't is niet te ontkennen, dat de verklaring van den Premier zeker niet door helderheid heft uitgemunt, als zoo vele welgezinden in Indië er zich door verontrust hebben gevoeld.

Mededeelingen.

Van het Hoofdbestuur:

Het Hoofdbestuur van „Oost en West" stelt er prijs op zijn leedwezen te betuigen over het opnemen in het „Koloniaal Weekblad" van 31 Augustus l.l. van een „Ingezonden stuk" van den heer L. M. van der Vlerk, dat zeer zeker niet in het orgaan der Vereeniging had mogen zijn opgenomen.

Oogenschijnlijk onschuldig van vorm, bevat dat stuk in het wezen der zaak een ernstige verdachtmaking van de firma B. van Dantzig te Rotterdam, die des te meer afkeurenswaard is, omdat deze reeds zeventig jaar bestaande firma te goeder naam en faam bekend staat.

STEUNFONDS WEST-INDIE.

Het zal onzen lezers genoegen doen te vernemen, dat de pogingen om te geraken tot de oprichting van een *Steunfonds voor Studeerenden uit West-Indië* met goeden uitslag zijn bekroond geworden. De acte voor de stichting van het Steunfonds voor Studeerenden uit West-Indië, is notarieel verleden.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging.

ERRATUM.

Pag. 13 vorig K. W. staat onder de kennisgeving lezing Goddard: Deli en de Delianers, dit laatste moet zijn *Delianen.*

Van de N.V. „Boeatan":

JAARL. VERGADERING VAN AANDEELHOUDERS DER N.V. „BOEATAN", op *Donderdag 5 October* ten elf ure v.m. in de Heulstraat 19, Den Haag.

Agenda:

Jaarverslag.
Rekening en Verantwoording over 1921.
Benoeming Verificatie-Commissie.
Verkiezing Raad van Beheer.
Rondvraag.

De Raad van Beheer.

Van het Informatie-Bureau.
(Heulstraat 17, Den Haag).

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

P. J. J. A. H. Kneepkens, Gagelstraat 88, Eindhoven; J. Ch. W. van 't Sant, onderwijzer te Mijdrecht; J. M. Snijders, onderwijzer te Sliedrecht, allen als onderwijzer;

W. A. van Oorde, te Driebergen, als tijdelijk inspecteur 2de klasse bij den dienst der belastingen;

Mej. C. E. Hessink, Wilhelmina Gasthuis, Amsterdam, als verpleegster.

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in de wis- en natuurkunde,
Leeraren in de geschiedenis,
Leeraren in de Duitsche taal,
Leeraren in de Fransche taal, allen volledig bevoegd.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Twee directrices bij de militaire hospitalen.
Opzichter voor den waterstaat en de burgerlijke openbare werken (gediplomeerden).
Opzichter voor de landsgebouwen (gediplomeerden).
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor de afd. instrumentmakerij.
IJkers.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Gouvernements-accountant.
Contractswerkman-ketelscheepmaker en contractswerkman-smid voor het marine-etablissement te Soerabaja.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling B, van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 13 tot 20 Sept. 1922.

Nieuwe Leden.

Mevr. wed. A. M. Hamming, Den Haag, de Perponcherstraat 71, ƒ 5.

Mevr. wed. A. M. Kress, Gep. Onderwijzeres O.-I., Den Haag, Suezkade 87, ƒ 5.

Mej. M. Th. Kress, Den Haag, Suezkade 87, ƒ 5.

J. C. Nonnekens, Directeur Mulo, Rotterdam, Binnenweg 272B, ƒ 5.

P. E. Keuchenius, Kisaran (Sumatra's Oostkust), ƒ 5.

Afschrijven.

E. S. Njio, Den Haag, Laan van Meerdervoort 407.

J. J. Puister, Zeist, „Bosch en Duin" (afd. Utrecht).

Dr. J. A. C. Maier, Gep. Dir. Off. v. Gez. 1e kl., Weltevreden, Pegansaän 52 (overleden).

Adresveranderingen.

L. Adam, Controleur B.B., van: Amersfoort, Julianalaan [illegible] naar: Leiden, Rapenburg 13, ƒ 5.

J. L. Huisken, Student, van: Leiden, Rijnsburgerweg [illegible] naar: Haarlem, Berkenrodestraat 31, ƒ 2.50.

H. Jager, Hoofd Neutrale School, van: Soerakarta naar: Nieuwveen (Z.-H.).

G. B. Honnebier, Haarlem, van: Nassaulaan 72 naar: Voorzorgstraat 55.

A. C. Tobi, Controleur B.B., van: Soekaredjo (Kendal) naar: Soerakarta.

H. J. Jansen, O.-I. Ambtenaar, van: Buitenzorg naar: Verbindingsweg 6, Bloemendaal, ƒ 5 (afd. Haarlem), (contr. '22 reeds betaald).

Dr. A. J. Jochems, van: Solo naar: Den Haag, Jan van Nassaustraat 3, ƒ 6.

J. de Nijs, Hoofdopzichter Mijndienst, van: Apeldoorn, Gardenierslaan 44, naar: Den Haag, Copernicusstr. 119, ƒ [illegible]

G. F. P. Antes, Onderwijzer, van: Mill (N.-Br.) naar: Weltevreden, Dep. v. O. en E.

D. Jansen, Ingenieur S.S., van: Duitschland naar: Den Haag, Laan van Meerdervoort 540, ƒ 5.

G. Eilers, van: Bandoeng, Oud Merdikaweg 16, naar: Den Haag, Laan Copes van Cattenburgh 12, ƒ 5.

H. M. Baron Collot d'Escury, van: Haarlem, Dr. Joh. Metzgerstraat 84, naar: Den Haag, Daendelsstraat 31, ƒ 5.

H. Hofman, Inspecteur P. T. en T., van: Assen naar: Medan.

J. A. Polak, Gouv. Landmeter, van: Utrecht, van Limburg Stirumstraat 25, naar: De Bilt, Wilhelminalaan 48.

K. Hoving, Onderw. 1e kl., van: Djokdja naar: Magelang.

F. H. Sanders, Controleur B.B., van: Weltevreden, Dep. B.B., naar: Modjokerto.

F. W. Snepvangers, Beheershoutvester, van: Weltevreden naar: Buitenzorg, Museumweg 12.

H. J. Vingerhoets, Asp. Controleur B.B., van: Weltevreden, Dep. B.B., naar: Benkoelen.

W. J. de Vries, Kap. Inf., van: Makasser naar: Pampanoea.

F. D. Jansen, Off. v. Gez. 1e kl., van: Den Haag, Valkenboschlaan 36, naar: Bandoeng, D. v. O.

H. J. Schmidt, Ass.-Res., van: Leiden, Wasstraat 3, naar: Weltevreden, Dep. B.B.

L. C. Westenenk, Gouverneur S. O. K., van: Deventer naar: Medan.

H. D. J. Apituley, Off. v. Gez. 1e kl., van: Ambon naar: Amsterdam, P. C. Hooftstraat 4, ƒ 5 (contr. '22 reeds voldaan).

P. A. Doeglas, Leeraar K. W. S., van: Meester-Cornelis, Matramanweg 23, naar: Utrecht, Maliestraat 3, ƒ 5 (contr. '22 reeds voldaan).

L. Tip, Resident, van: Ternate naar: Amsterdam, van Okerghemstraat 4, ƒ 5 (contr. '22 reeds voldaan).

A. J. H. Scherp, Directeur Muloschool, van: Tondano naar: Geertruidenberg, ƒ 5.

N. Wiesebron, Directeur Muloschool, van: Rotterdam, Mathenesserlaan 208, naar: Scheveningen, Frederik Hendrikplein 44, ƒ 5.

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.

J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstraat 1, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

H. J. VERMEER, Jan van Riebeekstraat 43, Den Haag. — De Maleische omgangstaal voor de praktijk.

M. C. ROUVEROY VAN NIEUWAAL: Maleisch in den dagelijkschen omgang.

Mevrouw M. C. E. DE BRUIN, Leerares Boekhouden M. O., Suezkade 106.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeeling Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

d. **Emancipatie-Toespraak** door Th. A. C. Comvalius. Prijs: 1 ex. f 0.25, porto f 0.04.

e. **„Ontwaakt".** Ter nagedachtenis aan Corn. W. Blijd, door Th. A. C. Comvalius te Paramaribo.
Prijs: **f 1.50.**

Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

...en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
...en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
...in Moderne Talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
...che-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
...ding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
..., Type- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtigen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.
Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de ...ding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.